Izhaja vsak dan razen nedelj in praznikov,

Issued daily except Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori: 2657 S. Lawndale Ave.

Office of Publication: 2657 South Lawndale Ave. Telephone Rockwell 4904

LETO—YEAR XXIV. Cena lista je $6.00 Entered as second-class matter January 22, 1918, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. Chicago, Ill., pondeljek, 19. januarja (Jan. 19), 1931. Subscription $6.00 Yearly ŠTEV.—NUMBER 15

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

ITALIJA NAPADA NAČRT EVROPSKE UNIJE

Z Nemčijo vred zahteva, da se Evropa najprej razoroži in da se tudi Rusija povabi na konferenco

Ženeva, 18. jan. — Ko sta Nemčija in Italija zahtevali, da morata biti tudi Rusija in Turčija povabljeni na konferenco za evropsko unijo, je bil imenovan pododsek, ki naj razpravlja o tej zahtevi. Dolgo časa so se prepirali, kam pravzaprav spada Rusija: v Evropo ali Azijo. Končno je angleški zunanji minister Henderson rešil vprašanje s predlogom, da se povabijo tudi dežele izven Evrope, tudi Amerika, če se hoče odzvati.

Ženeva, 17. jan. — Včeraj je bila otvorjena seja komisije za organiziranje Panevrope ali evropske gospodarske federacije, katere načrt je predložil francoski zunanji minister Briand na lanskem zborovanju Lige narodov. Na seji, katero je otvoril Briand, je takoj prvi dan izbruhnil konflikt, ki sta ga izzvala nemški zunanji minister dr. Julius Curtis in italijanski zunanji minister Grandi. Seje se je udeležilo 26 evropskih dežel po svoji zunanjih ministrih in ministrskih predsednikih.

Briand je v svojem otvoritvenem govoru dejal, da je Evropa danes v veliki ekonomski krizi in nad njo še vedno visi nevarnost razkosa, anarhije in vojne. Evropa mora misliti na mir, zato se mora ekonomsko organizirati, kajti ekonomska stran je prva in glavna. Briand ni povedal nič novega, le poudaril je, da bo seja tedaj uspešna, če pusti politiko na stran in se peča samo z ekonomskimi problemi.

Dr. Curtis, ki je govoril za njim, je rekel, da se ne strinja z Briandom. Politična vprašanja so prav tako važna kakor ekonomska. Nemčija zahteva predvsem enakopravnost vseh dežel. Unija je nemogoča, če nimajo vse evropske dežele enakih pravic. On je rad vedel, zakaj nista bili sovjetska Rusija in Turčija povabljeni na to sejo. Ako mora Evropa misliti na mir, zakaj se ne razoroži kot je Nemčija razorožena? Zakaj mora biti Nemčija razorožena, njeni sosedje pa oboroženi do zob? Na ta način ne more biti unije.

Nato je govoril italijanski zunanji minister Grandi, ki je odobril vse, kar je povedal zastopnik Nemčije. Komisija mora povabiti tudi Rusijo in Turčijo. Evropa se mora najprej razorožiti, če hoče imeti mir in unijo. Te dežele, ki pridejo v namerano unijo, morajo imeti enake politične in legalne pravice. Potem, ki jo zastopa Briand, vodi Evropo v dva nasprotna si tabora in vojna je neizogibna, če bode tako dalje. Italija se ne bo prevala za nobeno unijo, dokler ne priznane njene pravice.

Grandi je nalašč govoril italijansko, dasi dobro razume francoski in angleško.

Italijanski otroški "gangeži" ubili dečka

Chicago. — V petek zvečer so otroci igrali gangeže na cesti v bližini So. Ashland ave. na severni strani mesta. Šestnastletnik Toni Bohniaka so odpeljali v "izprevoz" v otroškem avtu in eden izmed pagjavcev ga je z nožem zabodel v srce, da je bil na mestu mrtev. — Druga vest govori o zaškega gangeškega življenja, da sta bili dve ženski ranjeni na severni strani v bližini Clark in Howard ulice, ko je v poznih popoldne zaregljala strojnica iz avtu na cesti in krogle so zadele na trotoar. Neznani moški, kateremu so veljale krogle, je stal na uličnem oglu, je ušel in srečno odnesel pete. Avtomobil gangeži je izginil.

Ekonom obsoja kapitalizem

Pravi, da je pokazal nesposobnost pri reševanju problemov industrijske depresije

Buffalo, N. Y. —(P) — Največji problem, ki čaka rešitve, je, kako naj si ameriško ljudstvo zavaruje prosperiteto in ekonomsko zaščito, je dejal Cameron J. Davis, znan ekonom na Harvard univerzi, v svojem govoru na konferenci Centralne delavske unije.

"Amerika se nahaja v eni največji ekonomski depresiji v njeni zgodovini," je dejal Davis. "Kaj naj rečemo o sistemu, ki dopušča v najbogatejši deželi na svetu, da na milijone ljudi trpi bedo in pomanjkanje. Skladišča so prenapolnjena z raznimi dobrinami, preostanek pšenice znaša dvesto milijonov bušljev, toda vzlic temu primanjkuje kruha. Družba, ki dopušča to, ne more biti popolna in potrebno je, da ljudje premišljujejo o novem ekonomskem sistemu, ki bo odpravil te krivice.

"Nobenega vzroka ni, zakaj ne bi vladala v Združenih državah prosperiteta. Ameriške farme vrže jo na trg dovolj pridelkov in tovarne, ki so znane po vsem svetu glede sposobnosti v produkciji, dovolj izdelkov, da ne bi bilo treba nobenemu trpeti pomanjkanja. Ameriško ljudstvo bo moralo prej ali slej priti do spoznanja, da je nekaj narobe v kapitalističnem sistemu in da je potrebna remedura. Edino v tem je rešitev problema brezposelnosti in industrijske depresije.

Francija izganja inozemske delavce vsled krize

Brezposelnost objela 250,000 delavcev in 17,000 je na državni podpori

Pariz, 18. jan. — Francoska zbornica je včeraj soglasno odobrila predlog vlade, da se dovoli iz državne blagajne vsota 26 milijonov dolarjev za pobijanje brezposelnosti v Franciji.

Pariz, 17. jan. — Industrijska depresija je končno udarila tudi Francijo in brezposelnost narašča. Minister za delo je včeraj poročal, da je število brezposelnih narastlo na 250,000 zadnji mesec in 17,000 je pričelo z novim letom prejemati državno podporo. Minister je rekel, da je vlada apelirala na industrijske magnate, naj skrajšajo delovni čas; mnogi so reducirali obrat na tri dni v tednu.

Vlada skuša pomagati domačim delavcem s tem, da pošilja inozemske delavce nazaj v njihove rojstne dežele. Zadnji teden so imigracijske oblasti izgnale 2300 industrijskih delavcev iz Francije. Število inozemskih delavcev v Franciji se računa na poldrugi milijon. Med temi je največ Italijanov in Rusov, ki so zaposleni v Parizu in okolici; v premogovnikih na severu in v jeklarnah v Loreni pa delajo Poljaki in Jugoslovani. Kakor kaže, bodo vsi ti poslani domov, če bo kriza naraščala.

Minister za delo je rekel, da je sedanja kriza tako velika in splošna, da je posamezne države ne morejo rešiti in potrebna je mednarodna konferenca, katero bi moral sklicati delavski biro Lige narodov.

Zamorska organizacija protestira

New York.—Narodna asociacija za napredek zamorskega ljudstva je brzojavila missourskemu governerju Caulfieldu, naj odstavi šerifa Harve Englanda radi zanemarjanja dolžnosti, ker ni takoj pozval na pomoč državne milice, da bi preprečila linčanje Raymond Gunna, zamorca, katerega je drhal sežgala na grmadi.

TROPOT V SENATU POMAGA; TRUST SE UMIČE

Komisija za vodne sile je vzela Kinga nazaj, ne pa Russella

Washington, D. C. — Federalna komisija za vodne in električne sile je zadnji petek vzela nazaj v službo računovodjo Williama V. Kinga, noče pa vzeti solicitatorja Charlesa A. Russella. Odslovitev teh dveh uradnikov pred par tedni je povzročila konflikt s senatom. Opozicija v senatu je izjavila, da so komisarji odslovili Kinga in Russella iz razloga, ker sta se ta dva moža bolj brigala za ljudske interese kot pa za interese trusta vodnih in električnih sil. Nato je sledil sklep senata, da mora Hoover vrniti nominacijo komisarjev z namenom, da senat nominacijo zavrže in s tem odslovi komisarje. Hoover pa noče tega storiti.

Vihar, ki ga je povzročil senat, je pa le toliko pomagal, da je komisija stisnila rep med noge in vrnila Kingu službo. Progresivci v senatu vsekakor ne bodo odnehali, dokler se tudi Russell ne vrne na svoje mesto.

Obupen položaj tekstilnih delavcev

Nobenega znamenja ni, da bi se razmere izboljšale pred spomladjo

Greensboro, N. C. — (FP) — Brezposelnost je velika v Greensboru, kjer ima Cone Textile Co. svoje tovarne, ki so v normalnih časih uposlovale štiri tisoč delavcev. Te tovarne obratujejo sedaj samo dva ali tri dni v tednu in delavske družine so izročene pomanjkanju. Cone tekstilna družba je prošlo jesen izgnala 80 delavskih družin iz stanovanj, ker so bile aktivne v unijskem gibanju.

Komisija za brezposelne v Greensboru apelira na delodajalce, naj ne odslavljajo delavcev, temveč naj delo tako razdele, da bo vsak delavec delal par dni v tednu. Na konferenci, ki jo je sklicala komisija, je upravitelj neke departmentne trgovine izjavil, da bo število brezposelnih narastlo v prihodnjih mesecih in da se položaj ne bo izboljšal pred spomladjo. Charles M. Gaskill, podpredsednik državne delavske federacije, je pa poročal, da je 41% stavbinskih delavcev brezposelnih, nadaljnih 20% pa dela le par dni v tednu. Situacija v drugih industrijah ni nič boljša. Centralna delavska unija v Greensboru je ustanovila brezplačno posredovalnico za delo in se je takoj prvi dan po otvoritvi prijavilo petsto prosilcev.

Organizatorično gibanje med tekstilnimi delavci v Conovi tovarni je v zastoju. Unija ima sedaj koncetrirane vse svoje sile v Danvillu in ne more voditi učinkovitega boja v dveh krajih. Tekstilna unija si je izbrala zelo neugoden čas, da organizira delavce v Greensboru, ko je bila baš v teku akcija za evikcijo stavkarjev, potem pa je bila prisiljena na umik, ker je kompanija zmanjšala obrat in ni potrebovala delavcev. To mnenje prevladuje med tistimi, ki so naklonjeni unionistom, uradniki United Textile Workers pa trdijo, da so se morali odzvati, ko je prišel apel, naj pošljejo organizatorje v Greensboro, ker so tekstilci zagrozili, da bodo vstopili v levičarsko unijo, če ne bodo uvaževali njihovega apela.

Unioniste, ki so bili izgnani iz kompanijskih stanovanj, je družba dala na črno listo in radi tega ne morejo dobiti dela v drugih tekstilnih tovarnah. Pri tem delu ji pomaga neka detektivska agentura, ki posluje pod imenom Državna preiskovalna agencija.

Tovarnarji pritiskajo na delavce

Večina denarja, ki je namenjen za pomoč brezposelnim, morajo prispevati zaposleni delavci

New York. — (FP) — Komitej za pobijanje brezposelnosti, v katerem so bankirji in tovarnarji, je te dni podal poročilo o prispevkih, ki jih je prejel v enem tednu. Iz tega poročila je razvidno, da so zaposleni delavci prispevali $270,452, tovarnarji in drugi pa $81,345.

Uslužbenci Bell Telephone Co. so dali $161,544, delavci pri Western Electric so prispevali $52,156 in od delavcev pri American Telephone & Telegraph Co. je komitej prejel $56,742.

Delavski svet v New Yorku je pričel akcijo, da razkrinka delodajalce, ki darujejo $100 v sklad za odpomoč brezposelnim, na drugi strani pa znižujejo plače in odslavljajo delavce. Svet je izvolil komitej, kateremu načeluje Frank Walsh, da uvede preiskavo, ki bo pokazala darežljivost delodajalcev v pravi luči.

Mestni komitej za brezposelne estimira, da je v New Yorku 800,000 brezposelnih, od katerih se 160,000 nahaja v veliki potrebi. Delavci ne stavkajo, kadar je ena petina njih brezposelnih, druga petina dela le polovični čas in se ostali boje, da ne bi izgubili delo, je dejal Lamont, zvezni trgovinski tajnik v svojem govoru v radio. Lamont je o tej priliki pohvalil previdnost unijskih voditeljev in tovarnarjev, ker so storili vse, da preprečijo nepokoj in spore med delavci in delodajalci v teh časih industrijske depresije.

Da ni vse tako rožnato, kot je Lamont govoril, je razvidno iz izjave, ki jo je podal William Green, predsednik Ameriške delavske federacije in v kateri je imenoval delodajalce, ki v tem času znižavajo mezde, za "ljudske sovražnike." Značilna je tudi izjava zveznega delavskega biroja, v kateri je rečeno, da nekateri delodajalci odslavljajo delavce in jih potem ponovno uposle, toda plačujejo jim nižjo mezdo. Dostikrat se tudi zgodi, da njihova mesta zavzemajo ženske in otroci.

Nobena zvezna ali državna agencija nima natančnih poročil o mezdnih redukcijah, toda iz podatkov, ki jih je Ameriška delavska federacija prejela od krajevnih unij, se lahko sodi, da so mezde padle za deset odstotkov v prejšnjem letu.

RUDARJI ZAHTEVAJO ŠESTURNIK

Sprejeli so resolucijo in jo poslali kongresu

Harrisburg, Ill. — (FP) — Rudarji iz treh premogovnih okrajev so se zbrali na javnem shodu v Harrisburgu in sprejeli resolucijo, zahtevajoč, da kongres sprejme zakon za uveljavljenje šesturnika v vseh premogovnikih in rudnikih v Združenih državah.

V to svrho je potrebno organizirano gibanje v vseh državah, ker illinoiski rudarji, ki so najbolje organizirana skupina na polju mehkega premoga, ne morejo izvojevati te zahteve s stavko. Potrebna je kooperacija rudarjev v vseh državah in rudarji priporočajo unijskim voditeljem, naj pričnejo z dobro zasnovano kampanjo za šesturnik.

Silen mraz v Sibiriji; ljudje zmrzujejo

Harbin, 17. jan. — V Sibiriji, Mongoliji in severni Mandžuriji je že več dni silen mraz, kakršnega že ni bilo 30 let. Termometer kaže 65 pod ničlo. V okolici Mandžurija je sedem oseb zmrznilo. Naokrog Harbina je danes 45 pod ničlo.

ŠPANIJA PRED NOVIM REBELNIM IZBRUHOM

Vojaški fašisti zahtevajo popolno diktaturo, republičani pa enotno fronto za nov spopad; armada razdeljena v tri stranke

Madrid, 17. jan. — Na Španskem se kuha nov izbruh, a ne ve se še, če prej pride izbruh fašizma ali revolucionarnega republikanizma. Oba izbruha imata namen preprečiti volitve v marcu, od katerih si nihče ne obeta nič dobrega.

Grupa generalov in višjih častnikov, katero vodi general Saro, bi rada preprečila volitve s pučem in vzpostavljenjem absolutne diktature v obrambo kralja in monarhije. General Saro, ki je bil desna roka bivšega diktatorja Primo de Rivere, urgira kralja, naj odslovi sedanjo vlado generala Berenguerja in prekliče volitve, ki prinašajo le kaos in novo anarhijo. Berenguer se protivi tej nakani in svari kralja, da baš ta korak izzove sigurno revolucijo.

Na drugi strani je skupina vodilnih španskih intelektualcev izdala poziv vsem intelektualcem, naj se oklenejo republičanskega stadij svojega razkroja in nevarnost je, da se sesuje vsled gibanja. V pozivu pravijo, da je stara Španija dospela v zadnji svoje lastne notranje gnilobe in propade popolnoma. Na pozivu sta podpisana dr. Rigorio Manaron, bivši dvorni zdravnik in danes vodja politično orientiranih intelektualcev ter Jose Gasset, svetovno znani filozof in publicist.

Španska armada je danes razdeljena v tri tabore. Republičanska propaganda v armadi je bila uspešna in dober del moštva in častnikov je pripravljeni na boj za republiko. Iz tega razloga bi nameravani puč generala Sara nedvomno zadel na krvavi odpor v armadi sami.

IZJAVA ITALIJANSKEGA POSLANIŠTVA

Zanika trditve glede deportacije italijanskega državljana

New York. —FP) — Mednarodna delavska obramba je bila obveščena, da je italijansko poslaništvo v Washingtonu podalo izjavo, v kateri zanika resničnosti vesti, ki je bila objavljena v nekaterih newyorških časopisih, da ono pritiska na zvezni delavski department, da se Guido Serio deportira v Italijo. Poslaništvo pravi, da so take vesti brez vsake podlage.

"Javna tajnost v Washingtonu je," odgovarja Mednarodna delavska obramba, "da je bila podvzeta akcija za deportacijo militantnega protifašističnega voditelja na Mussolinijevo zahtevo in na zahtevo Giovanni Giuriatija, glavnega tajnika fašistične stranke v Italiji.

"Italijansko poslaništvo v Washingtonu hoče ustreči tej zahtevi in mednarodna delavska obramba ima o tem neovrgljive dokaze."

Serio, za katerega je bila položena kavcija, se nahaj sedaj na svobodi in čaka odziva na apel, da se ga deportira v Sovjetsko unijo namesto v Italijo, kjer bi prišel vroke fašističnim avtoritetam.

Sovjeti predlagajo, naj bo razorožitvena konferenca v Chicagu

Moskva, 17. jan. — Sovjetski voditelji izjavljajo, da so evropska tla docela nepripravna za zborovanje razorožitvene konference, zato naj se nadaljnje seje pripravljalne razorožitvene komisije Lige narodov vrše v Ameriki. Mesto Chicago bi bilo najpripravnejši kraj za končno razorožitveno konferenco.

Strojniki vztrajajo v stavki

Delavske unije pomagajo stavkarjem in njihovim družinam

Paterson, N. J. —(FP) — Poskus Wright Aeronautical Co., ki je izvojevala injunkcijo proti strojnikom, ki so zastavkali radi redukcije mezd, da jih s pomočjo sodišča prisili, da se vrnejo na delo, se je izjalovil na celi črti. Stavkarji so pomnožili piketne vrste vzlic sodnijski prepovedi.

Odvetnik Robert Carey, ki zastopa kompanijo, je dejal, da je levičarska unija, Metal Workers Industrial League, poslala svoje agitatorje med strojnike. Ti razpečavajo komunistične tiskovine in hujskajo strojnike na boj proti Mednarodni asociaciji strojnikov in proti njenim uradnikom, od katerih ni niti eden član komunistične stranke. Dvignil je "rdečo strašilo" samo radi tega, da bi nahujskal oblasti proti stavkarjem.

Nogavičarska unija v Patersonu je darovala $100 v sklad za podporo stavkarjem. Prispevki prihajajo tudi od drugih delavskih unij v državi New Jersey.

Trije stavkarji, ki so bili nedavno aretirani na obtožbo, da so s kamenjem napadli stavkokaze., kateri so bili na poti v tovarno, so bili na sodišču oproščeni, par drugim pa je bila kazen suspendirana.

Izvajanje progresivnega programa v Wisconsinu

Governer La Follette konferira s socialističnimi voditelji

Madison, Wis. — (FP)—Pričakuje se, da bo državna zbornica sprejela več progresivnih in delavskih predlog v tem letu kot kdaj prej v zgodovini te države. To obljubo je izrekel governer Phil La Follette v svoji prvi uradni poslanici pred otvoritvijo državne zbornice.

V spodnji zbornici legislature imajo progresivci in socialisti večino in upajo, da bodo imeli kontrolo tudi v senatu. V prošlih par dneh je governer imel več konferenc s socialističnimi in drugimi delavskimi voditelji. Rezultat teh konferenc je bila sestava važnega programa socialne legislacije, ki bo predložen državni zbornici. Program uključuje mnogo predlog, ki vsebujejo pozornost v vseh liberalnih in progresivnih krogih.

Harold Groves, načelnik departmenta političnih znanosti na državni univerzi, ki je bil v prošlih volitvah izvoljen v legislaturo, je izdelal predlogo, ki ima namen znižati davke na lastnino in zvišanje davkov na dohodke. Zdravniki, zobozdravniki in bolnišnice bodo izvzeti in jim ne bo treba plačevati teh davkov.

Dalje bo predložena predloga za zvišanje davka na dedščine. Slična predloga je bila pred legislaturo pred dvema letoma, toda bila je poražena po reakcionarnih elementih.

Odprava lastninskega davka na avtomobile in zvišanje davka na gasolin je druga mera, ki bo predložena v uzakonitev.

Socialistični člani legislature bodo predložili zakonski osnutek glede zavarovanja zoper brezposelnost. Nadalje bodo predložene predloge proti verižnim bankam in trgovinam ter za ljudsko lastništvo javnih naprav v smislu predloge, ki jo je sestavila Wisconsinska municipalna liga.

Fuller spet kandidat za governerja

Boston, Mass. — Bivši governer države Massachusetts Allan T. Fuller, ki je podpisal obsodbo za eksekucijo Sacca in Vanzettija, je naznanil, da bo spet kandidat za governerja v prihodnjih volitvah.

PRIDRUŽITEV BRATOVŠČINE K FEDERACIJI

Agitacija za pridružitev železniške bratovščine k Ameriški delavski federaciji je v teku že delj časa

Washington, D. C. — (FP) — Položaj še ni bil nikdar tako ugoden kot sedaj za pridružitev bratovščino železniških spremnikov k Ameriški delavski federaciji, izjavijata Frank Morrison, tajnik, in Arthur O. Wharton, podpredsednik federacije. Njima se je pridružil tudi A. F. Whitney, predsednik bratovščine. Zapreke dela še vprašanje jurisdikcije, ki pa ni nepremostljivo.

V prošlih letih so aplikacije železniških strojnikov in izprevodnikov za pridruženje k Ameriški delavski federaciji naletele na odpor pri Amalgamated Association of Street and Electric Railway Employees. Cestni železničarji so si prisvajali pravico jurisdikcije čez vse železnice na električni pogon v mestih in predmestjih. Dalje so si prisvajali pravico jurisdikcije nad avtobusnimi linijami. Mnogo železniških kompanij operira električne vlake in avtobuse v predmestjih velikih mest, na katerih so uposleni člani bratovščine. Vzlic tem neprilikam sta Morrison in Wharton prepričana, da bo prišlo do kompromisa, ki bo dovoljeval bratovščini železniških spremljevalcev, da se bodo lahko pridružili federaciji.

Zrahljane vezi med štirimi velikimi železniškim bratovščinami so vzrok, da je pričel Whitney slediti novim smernicam. Radi stalne redukcije v številu uslužbencev, članov bratovščine sprejemnikov, je potrebna reorganizacija. S tem pa še ne bo rešeno vprašanje jurisdikcije in verjetno je, da bo gibanje naletelo še na veliko število zaprek od strani ostalih železniških bratovščin, ki hočejo še nadalje ostati neodvisne organizacije.

Senat odglasoval za $25,000,000

Vsota je namenjena Rdečemu križu za prehrano stradajočih, da ne bo fehtanja

Washington, D. C. — Senatna zbornica je v soboto sprejela načrt, da Rdeči križ dobi iz federalne blagajne vsoto 25 milijonov dolarjev za nasičevanje stradajočih farmarjev. Stara garda se je silovito upirala temu sklepu in bila je presenečena, ko je glasovanje izpadlo porazno za njo. Nato je starogardist Reed iz Pennsylvanije predlagal, da se ta akcija odloži do 9. februarja, da bo Rdeči križ medtem lahko nafehtal deset milijonov dolarjev. O tem predlogu bodo glasovali v pondeljek.

Štirje ubiti, 250 ranjenih v Indiji

Bombaj, 17. jan. — Gandijevi nacionalisti so hoteli imeti včeraj hartal ali praznik v Bombaju, pa so napadli delavce, ki so šli na delo v tovarne. Policija je navalila na nacionaliste in v spopadih je bilo 250 oseb ranjenih. Petisoč policajev in 500 angleških vojakov je bilo v akciji. V drugem spopadu v Manbhumu v provinci Bengal so bili štirje ubiti in več ranjenih, ko je policija streljala na izgrednike.

Oblačilni delavci zmagali

Danbury, Conn. — Danbury Cloak Co. je preklicala redukcijo mezd, ki je povzročila, da so delavci zastavkali. Stavka je trajala tri tedne in vodila jo je levičarska unija.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Naročnina: za Združene države (izven Chicago) in Kanado $6.00 na leto, $3.00 za pol leta, $1.50 za četrt leta; za Chicago in Cicero $7.50 za celo leto, $3.75 za pol leta; za inozemstvo $9.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada $6.00 per year, Chicago and Cicero $7.50 per year, foreign countries $9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi se ne vračajo.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts will not be returned.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:
PROSVETA
2657-59 South Lawndale Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Datum v oklepaju, na primer (Dec. 31-30), poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam list ne ustavi.

Želje napojiti ...

Ekskutiva Ameriške delavske federacije je zadnji teden zborovala v topli Floridi. Na seji je bil predložen podroben načrt kampanje za modifikacijo Volsteadovega suhaškega zakona. Kampanjo baje začnejo že prihodnji mesec in organizatorji federacije bodo pomagali pri agitaciji, da se delavske unije izrečejo za pivo in vino in da pride zahteva za to dvoje pred kongres prihodnjo jesen.

Stvar je v redu do neke meje. Prohibicija je humbug. Papa Green in ostali mokrači v federaciji, ki vodijo kampanjo za modifikacijo, imajo prav, ko pravijo, da bi legalizacija piva in vina dvignila uposlenost. Njihov glavni argument je, da je prohibicija vrgla na tisoče delavcev iz pivovaren na cesto in sedanja brezposelnost bi bila precej omiljena, če bi zdaj zaobratovale pivovarne. To radi verjamemo. Kakeka pol milijona delavcev bi našlo zaslužka direktno, indirektno pa drugega pol milijona na železnicah in po mestih s prevažanjem in razvažanjem pijače. Farmarji bi tudi prodali veliko ječmena in hmelja in vinogradništvo bi absorbiralo druge tisoče delavcev. Do tu je vse v redu, ne da bi omenjali velikega moralnega napredka, ki mora priti iz modifikacije.

Toda danes, ko počivajo ne samo pivovarne, temveč tudi jeklarne, rudniki in druge továrne in ko je približno deset milijonov delavcev brez zaslužka in na stotisoče v skrajnih stiskah za življenjska sredstva, je slab moment za federacijo, da se spušča v mokraško kampanjo — zanemarja pa in sploh odklanja kampanjo za pravično in pošteno socialno zaščito delavcev. V teku težke krize se papa Green poganja za pivo, dasi bi morala pred vsem drugim ali vsaj poleg tega grmeti njegova beseda za kruh.

Brezposelni delavci danes bolj potrebujejo kruha kot pa piva in vina. Brez piva in vina se že prestane, brez kruha pa ne! Delavec, ki nima denarja za živež, ga nima niti za pijačo. In končno, če je komu pivo in vino prav tako potrebno kot kruh — saj ga lahko dobi povsod. Amerika je suha samo na papirju, v resnici pa je mokrejša kot je bila kdaj v svoji zgodovini. Obnovljene pivovarne pa tudi ne morejo uposliti vseh brezposelnih, še tretjine ne, če bi se danes odprle.

Federacija bi delala bolj taktično, ako bi kampanjo mokrote prepustila organizacijam, ki so se ustanovile v ta namen in katerih cilj je pobijanje prohibicije do skrajnega konca. Modifikacija ne pride najmanj še pet let, pa če pojde vse po največji sreči, medtem pa lahko pride že druga industrijska depresija.

Nujna naloga federacije bi morala biti, da mobilizira vse svoje sile za socialno zakonodajo, ki naj prepreči revščino delavstva v bodoči krizi. Kajti krize se bodo periodično ponavljale, dokler obstoji kapitalistični sistem. V zadnjih petdesetih letih je bilo petnajst večjih in manjših kriz v Ameriki. In kje je garancija, da jih ne bo petnajst v prihodnjih 50 letih?

Toda možje, ki drže za vajeti federacije, se ne brigajo za socialno zavarovanje delavcev. Istega mišljenja so kot so voditelji stare garde v kongresu, ki kriče, da bi bila vladna podpora delavcem in farmarjem socialistična in vsled tega neameriška! Voditelji federacije bi se stepli za pivo. To je ameriško! Ampak lačne nasititi? Nak — to naj Jure naredi!

"Nič novega" v Evropi

Bivši nemški vojak je spisal knjigo z naslovom "Nič novega na zapadu", namreč na zapadni fronti za časa vojne. V knjigi je naslikal nekaj grdih resnic o vojni. Vsebina te knjige je služila za govoreči film, ki so ga producirali v Ameriki in ga tudi predvajali v vseh ameriških mestih. Kdor ga ni videl, je zamudil redko sliko vojne, kakršna je v svoji resnični brutalnosti in tragičnosti.

Film je šel v Nemčijo. Tam so ga prepovedali. Šel je v Avstrijo. Prepovedali. Šel je v Jugoslavijo. Zabranjeno! V Italijo. Prepovedano.

Ali je v Evropi kaj novega, kar se godi? Ništa novoga, brate, ništa . . .

Glasovi iz naselbin

Zanimive beležke iz raznih krajev

Iz metropole

Collinwood, O. — Leta 1895 je bil moj oče v Srbiji, kjer je bil uposlen pri nasipih Donave (mislim, da je bilo v Orsovi). Pravil nam je po prihodu domov tudi tole: Ko so naši "Kranjci" vriskali, kadar so se napili, so prišli srbski žandarji in so temu ali onemu priložili bikovko po hrbtu s pripombo: "Če vas ni Franc Jožef naučil vedenja, bomo pa mi."

Naj to velja tudi za urednika pri naši dični Enakopravnosti, ker mu je zrastel greben, in tudi narodnemu štabu. Mislili so, da bodo vse nezaželjene zavili v svoje "cajtenge" ter vrgli v peč in bo s tem konec socialistične politike. Pa so se prokleto vrezali in sedaj lahko znajo za pregovor: Ne išči prepirov, ker prepir sam rad nastane.

Iskali so in dobili so, sedaj pa hočejo krivdo na druge zvaliti. Dne 7. januarja 1931 smo čitali uredniški članek pod naslovom "Kdor drugemu jamo kopije . . ."

Dobro, "E." in uredniki—hoteli ste jo skopati našemu soc. pokretu, pa ste padli sami vanjo—in skušajte izlesti iz nje. Slišal sem od delničarja, ki ima upogled, da je na naročninah nekega lista $6,000 dolga. Nič me to ne briga, ker nisem nič dolžan nobenemu listu, ampak zakaj bi se kdo širokoustil, ker ni potreba? Mnogo boljše bi bile plačane naročnine kot brezplačna reklama ali hvalisanje.

Enakopravnost ima lahko boje z Ameriško domovino—Grill s Pircem, republikanci z demokrati. Vaša vojna nas ne briga. Ko pa ste pričeli udrihati po rdečih, je bil pa čas, da smo vam zaklicali: hands off! To ni posameznik, ampak organizacija, s katero imate opraviti.

Že od tiste "Dekadence," ki je bila priobčena v "Proletacu" nekaj let nazaj, ko je vam začelo šopiriti pavovo perje. Radi "Zarje" je bil narejen strategičen umik, ker ljudje pri pokretu so včasih tudi potrpežljivi.

Vi ste tisto seveda smatrali za vašo zmago. In ponovno ste pričeli. Najprej ta male v Collinwoodu; ker ni šlo, ste pričeli v metropoli pri "Zarji". Solisti pa solisti in zopet solisti, in če ne bo solistov, tudi ne bo prokletih socialistov. No pa solisti nimajo dela — pišejo dopise—socialisti pa mnogo, ker gremo in gremo naprej tudi brez solistov.

Nacionalisti in pristaši "E." in nje urednika že tarnajo, zakaj se napada enega človeka, ki je že toliko dobrega storil na kulturnem polju. Res, da je dosti delal, ampak ravno z isto kulturo je hotel pogaziti nauk delavca, ki mu kaže pot v boljšo bodočnost. Storil je napako, katero že veliko njegovih pristašev priznava. Prizna naj jo še on: naj se udejstvuje v izobraževanju trpinov delavcev in da glavo listu kot jo je imel ("za interese delavstva" etc.). Le to bo napravilo sporazum, ne pa lopanje po socialistih in pretakanje solz.

Naj nihče ne išče prepirov, ker sem že omenil, ker jih najdemo dovolj brez žarkometa. Moram reči, da jih pri "E." še vedno iščejo od časa do časa. Potem, če jih potiplješ za žilico, je to pa — sramoten napad, ker urednika Enakopravnosti bi menda ne smel nihče navzkriž pogledati. Saj on tako misli in njegov štab, mi pa drugače. Mi smo, če imamo nasprotnika pred seboj — bet za bet. In tako se zgodi, da je njegovo blagorodje užaljeno. But we cannot help it. He always starts the racket.

Ker bi bil rad "funny" (saj je včasih), ima takozvanega "škrata", kjer piše svoje "flavze." Kadar ga pa prime jeza, je pa tam gotovo Louis Pirc ali pa njegov Jakec Debeve, sourednik A. D. Zadnje čase so dobili v službo pa še enega agenta, ki hodi za oglasi. Odkar je še ta prišel h "koritu", opazimo precej dolge kolone v tem "škratu." Zadnjič enkrat (6. jan.) sem čital v tej koloni—če tisto diši po napredku in kulturi, potem good bye kultura, napredek in "E."—tikajoč se Jakata; ampak spadalo je tja, kakor Habjanov dopis.

V petek 2. dec. 1930 je nesel tudi moje ime in moje zmožnosti v kolono "škrata." Seve sem imel takoj odgovor—ampak dika vseh dik, mi ga ni priobčil. Povest je bila o kravi, ki je jajce znesla. (Potem je tisto priobčil Proletarec).

Na direktorski seji družbe Enakopravnost je pa Janko Rogelj predlagal, da izpod peresa F. Barbiča "E." ne priobči nobenega dopisa, češ, da je bil tisto nesramen napad na njegovo ekselenco. Vprašani so bili drugi direktorji, če se strinjajo, pa so pokimali: da. Nekaj so čvekali tudi o provokatorstvu in da se jim hoče škodovati. Pa če pogledajo v knjige, bodo videli, da sem jim plačal lansko leto blizu $100 za razne oglase in tiskovine. Koliko pa je Rogelj?

Ta možakar je pa mnogo škode storil isti družbi, čeprav je zdaj direktor. Nekaj let nazaj je pričel naskakovati v svojih člankih Hrvate. Pozneje mi je neki Hrvat pravil to-le: Hoteli smo dati delat plakate. Šli smo k Pircu, ki nam je računal za 100 $6.75 in pri "E." pa $5.75, a smo jih dali rajši tiskati Ameriški domovini in plačali $6.75. Kadar vidim sedaj letake v oknih v hrvatskem jeziku, je unijski znak št. 83 (A. D.) Tega gotovo nismo krivi socialisti, ampak narodni sokol Rogelj. Siskoviča in mene so dali na isti seji na črno listo. To me je tako ujezilo, da bi skočil v—toplo vodo.—**F. Barbič.**

Naša stara občutljivost

Detroit, Mich.—Kakor po ostalih naselbinah tako tudi pri nas v Detroitu prirejamo v zimskih sezonah različne koncerte, ali najbolj priljubljene pa so igre, ki so v današnjih razmerah še povoljno obiskane.

Na novega leta dan je bila uprizorjena štiridejanska drama "Testament," v kateri nastopa nad trideset oseb. Kljub velikemu številu diletantov, z nekoliko novimi močmi, je bila igra izpeljana povoljno. To se je opazilo pri publiki, ki je napeto zasledovala. Povsem naravno je tudi, da se ob sličnih predstavah oglasi kritik, kar je po mojem prepričanju potrebno, kajti šele iz dobre in zdrave kritike se povzpenjajo diletanti v karakterne igralce. In to bi morali tudi upoštevati vsi oni, ki sodelujejo pri igrah.

Vprašanje pa je, ali je bil naš kritik na mestu s svojo kritiko. Ali ne diši bolj po osebnosti in sovraštvu do posameznikov? Da je to glavni fakt, zakaj se je naš kritik že pred igro izrazil, kake malčke nas bo napravil, neglede kako bo vsak izvršil svojo vlogo? Navedel je tudi, da igra potrebuje nenavadno veliko osobja; to je res, in pade kritika na igrovodjo. Res je pa tudi, da je igra "Deseti brat" potrebovala še večje osobje; režiral jo je naš kritik, česar se gotovo še spominja. Torej zopet dokaz zavistnosti.

Glede oblek bi moral vsak priznati, da ravno one osebe so kritizirane, katere so bile opravljene po predpisih knjige. Dobro da ni zapisal, kar je posebno trdil po predstavi, namreč zakaj je nosil Andrej duhovniški ovratnik. Tako je zahtevala knjiga! Torej to zadene pisatelja igre. Ubogi Zorman . . . Kaj hočemo, vsak po svoje. Iz teh razlogov je jasno, da ne potrebuje samo naš Brnot dobre pile, ampak tudi naš kritik bi jo potreboval, ker on sanja, da brez njega bo sploh vse zaspalo, zakar se je pa zelo zmotil.

Najbolj pa sem bil razočaran, ko omenja pesem "O mraku." Po njegovem okusu je bila čisto bezniška. Gotov sem tudi, da mi ne more nihče ugovarjati, ako zapišem, da se o harmoniji in milini ne more izražati, ker sploh nima nikakega posluha ali pojma o petju.

V zadnjih stavkih tudi navaja nekako ljubezen do dramatike! Ali se imenuje ljubitelj dramatike in kulture oni, kateri uporablja vse svoje moči, da bi preprečil čim več ljudi, da bi se ne udeležili igre? Po mojem prepričanju ne odgovarja tako delovanje izrazom: ljubezen do kulture, s čistim srcem. Priznati pa mora tudi vsak ljubitelj resnice, da je naš kritik žrtvoval že veliko, da se povzdignemo na kulturnem polju, kar bi bilo priznanja vredno, ako bi ne bilo toliko samohvale in častihlepnosti.

Bilo bi veliko olajšano našemu dramskemu sodelovanju, ako gremo naprej bolj z resnim prepričanjem in manj iz osebne časti; prepričan sem, da bi se v bodoče ne dogajale taka obžalovanja vredna početja.

Joseph Strle.

Nadaljnji prispevki v obrambni fond klubove "Zarje"

Cleveland, O. — Društvo Slovenec št. 1 SDZ $25, Mary Slibar $5; skupaj $30. Girard, O. Darovali so: po $1 Andrew Krevina, Mike Studohar, John Hočevar, John Tancek, Anton Selak, Joseph Sikyta, John Rovan, John Kosin, Anton Dobrovolc, Frances Dobrovolc. Po 50c: Jos. Pajnich, John Krašovec, Louis Blažič, Val. Kosmač, John Yokel, John Vidergar, Joseph Cekuta, Mike Platnar, Mary Selak, Fr. Lozar, Marko Matekovich; neimenovan 35c. Po 25c: Matt Leskovec, Mike Archon, Fr. Oblak, Fr. Verbich, Anton Rostav, John Yesenko, Peter Yaklevich, John Gallite, Anton Dežman. Nabrano na seji društva št. 49 SNPJ $4.50. Skupno $22.60.

Chicago, Ill. Klub št. 224 JSZ $5.—**Waukegan, Ill.** Klub št. 45 JSZ $5. J. A. Mahnich $1. Skupaj $6. **Forest City, Pa.** Nabrano na veselico kluba št. 10 JSZ $2.36. **Barberton, O.** Nabrano na seji društva št. 61 SNPJ $2.25. **Mulberry, Kans.** Društvo št. 65 SNPJ $2. **Tire Hill, Pa.** Društvo št. 200 SSPZ $2. Po $1 Fred Intihar in Joseph Turšič, Louis Zakrajšek 30c, Martin Krasovetz 25 centov, neimenovan 5c. Skupaj $4.60. **West Allis, Wis.** Klub št. 180 JSZ $2. **Muse, Pa.** Društvo št. 517 SNPJ $1. Skupaj $77.81. Prejšnji izkaz $83.13. Zadnji izkaz v decembru $536.30. Skupaj $697.24.

John Krebel, blagajnik.

Vest o avtni nesreči in smrti

Pueblo, Colo. — Nimam kaj veselega poročati, pač pa le žalostne vesti. Komaj se je pričelo leto 1931, že smo imeli tri pogrebe. Prvi je umrl Frank Zupančič, drugi Matt Puntar; oba oženjena in zapuščata soproge, sinove in hčere. Tretji je bil Frank Ponikvar, neoženjen. Vsi trije so bili stari pueblski naseljenci.

Naj omenim strah, ki sem ga prestala 2. jan. Delovodja je mojemu možu naročil, naj gre v Colorado Springs po nekaj lesa, ki so ga potrebovali za poden v poštnem poslopju. Ker je podnevi na pošti prevelik promet, se tako delo vrši ponoči. Radi tega mu je boss naročil, naj gleda, da bo o pravem času nazaj. Odpravila sta se s partnerjem v Colorado Springs, naložila les in se vrnila. Ker je čakalo deset delavcev, je moj mož vozil trok 40-45 milj na uro. Ko prideta blizu Puebla, jima pride nasproti avtomobil. Treba se je bilo ognjiti. S trokom pa je zapeljal nekoliko preveč na pesek, nakar se je voz dvakrat prekotalil in se obrnil kot bi bil prišel iz Puebla.

Ko se je trok prvič prekotalil, je mojega soproga pritisnilo na členk, kot v pasti; predno se je drugič prevrnil, se je oprostil in nato skobacal s troka, nakar je pričel reševati svojega tovariša, ki mu pa ni mogel pomagati. K zavesti ga je spravljal kakih deset minut, a ni bilo vode. Šel je na cesto, da bi ustavil kak avtomobil. Ko je prišel prvi, se na znamenje ni hotel ustaviti, ustavil pa se je drugi. In ko mu mož pove o nesreči, je avtoist izstopil ter sta šla po ponesrečenega tovariša, ga naložila na avtomobil in odpeljala v St. Mary bolnišnico.

Zdravnik je zahteval, da bi tudi moj mož ostal v bolnišnici radi dobljenih poškodb, kar pa ni hotel storiti, ker si je mislil, da bi doma mislili, kadar bi zvedeli o nesreči, da je kaj hujšega. O nesreči je obvestil delovodjo, ki je prišel v bolnišnico in moža pripeljal domov. Doma smo se res zelo prestrašili in vsi v jok, jaz in šest otrok.

Človek res ne ve, kje in kdaj ga doleti nesreča. Hudo je videti moža v postelji, ampak še hujše bi bilo, ako bi ne bilo društva. Imam velike sinove, ki pa že po več mesecev ne delajo. Mož je bil edini, ki je stalno delal, ampak njegov zaslužek je bil tudi tak, da sem se že bala iti v trgovino, ker nismo mogli plačevati sproti. Pripetilo se je že tudi, da nismo mogli plačati društvenega asesmenta. Pa se je mož obrnil na društvo, naj ga z asesmentom založi, kar se je tudi zgodilo.

Omenjam to, ker sem prečitala članek gl. predsednika v 307. št. Prosvete, kjer urgira, da preprečimo izgubo članov. Upam, da je takega mišljenja kot moj mož. Nikogar naj ne bo sram obrniti se v sili na društvo. S tem bo ohranjen marsikateri član jednoti. Torej bratje in sestre, ravnajmo se po navodilih gl. predsednika v rečeh, ki so v korist SNPJ.

Frančiška Prijatelj.

Koncert "Danice"

Chicago. — Vsakemu Slovencu v Chicagu in okolici je dobro poznano Samostojno društvo "Danica." Saj je to društvo že večkrat dalo slovenskemu občinstvu v Chicagu lepe dramske predstave in veselice, kjer je bilo vedno dovolj užitka in zabave. Malokomu je pa znano, da ima to društvo tudi pevski zbor, in to iz samih mladih fantov, ki se trudijo in pridno uče že par mesecev za svoj koncert, ki se bo vršil 3. maja 1931 v Hrvatski dvorani na Racine ave.

Zbor je mlad, ker obstoji šele par mesecev, skušal pa bo po svojih najboljših močeh, da zadovolji vsakogar, ki se udeleži koncerta. Ker ima na programu zelo lepe pesmi, zato naj se že sedaj vsak ljubitelj lepega petja in "Danice" zagotovo odloči, da 3. maja mora videti, kaj znajo fantje "Danice." Nikomur ne bo žal, ki bo prišel, gotovo pa vsakomur, kdor ne pride. Povedal bi kaj več, kaj še vse bo na programu za smeh in kratek čas, toda malo zgodaj je še. Bom pa drugič kaj več. Ne pozabite torej, da 3. maj je društva "Danice." Prosimo vse slovenske pevske zbore in druga društva v Chicagu, naj ne prirejajo svojih veselic 3. maja, kar bomo tudi mi vedno upoštevali.

Anton Krapenc ml.

Vse mirno

Bivabik, Minn. — Pri nas sedaj vlada prava tišina. Niti ena piščalka ne trobi, ki bi nas vabila na delo ali pa naznanjala konec dnevnega dela. To se prilega posebno gospodinjam, ker jim ni treba zjutraj zgodaj vstajati, da napravijo zajtrk. Tudi opoldan ali zvečer ni nobene natančnosti, ker je pač vseeno ali je južina ali večerja eno uro prej ali pozneje.

Pritožb o slabih časih je vse polno. No, jaz ne zamerim tistim, ki ne zahajajo v božje hrame in ne prispevajo zanje. Zamerim bolj onim, ki so pri vsaki priliki za vse, kar jim narekujejo takozvani dušni pastirji, ki pa le sami sebe pasejo. Tudi dvomim, da ti pastirji skrbe za njih duše, ker so jim prav malo mar, oziroma sploh ne morejo verjeti tisto, kar uče vernike.

Saj je za duše itak preskrbljeno. Mar duhovni ne pravijo, ko strašijo svoje vernike, da bo hudič vzel dušo tistega, ki jim noče verjeti? Torej čemu bi se brigali? Če je ne bo vzel Bog, jo bo vzel hudič, kar menda pomeni, da se bodo končno še trgali zanjo. Jaz pravim to: dokler bom živ, bo moja, kaj se zgodi po moji smrti glede moje duše, me stvar ne zanima. Mislim, da nisem sam takega mišljenja, ampak večina ljudi, le da se sramujejo to povedati. Ravno sem prekoračil 64. leto, že marsikaj skusil in zato tudi lahko nekaj vem.

Prepričan sem, da to ne bo povoljí mojemu prijatelju Trunku. No, pa saj bi on prav za prav ne smel čitati takih listov, kot je Prosveta, ker je drugim brani. In kar prepoveduje drugim, bi se moral tega nauka sam držati, ako hoče imeti dosti Pepčkov in Jožetov na svoji strani. Ampak ravno tukaj mu preti nevarnost, ker lahko mu kdo izmed njegovih vrže v obraz: kar velja za tebe, velja tudi za mene.—**Frank Karish.**

Dr. A. Košir:

Zanimivosti o raku

Kaj povzroča rakaste bolezni?

Slišali smo že, da se precej razlikuje poročila iz različnih držav, tako da nam bo kvarijo enotno presojo kot pospešijo, zato vi da glede faktorjev (činiteljev), živih ali neživih, ki bi vodili do raka, precejšen kaos. Pr ne vemo, ali je tu le eden činitelj ali več taki Drugič komaj slutimo, koliko časa mora delovati ta ali oni činitelj. Tretjič si nismo še jasnem o naravi teh činiteljev. Zelo kompl cirano je vprašanje teh faktorjev pri razli nih zlotvorbah posameznikov ali pa pri razn tvorbah istega človeka, ev. pri takozvanih m šanih zlotvorbah. Res je, da imajo ta vpraš nja po večini teoretičen pomen. če ne bo rav zdraviljenje rakastih bul naperjeno zoper p sebne takšne činitelje. Pač pa nam opazov nja v gotovih poklicih nekaj povedo o vzrok rakastega obolenja.

Tako poznamo v anilinski industriji p sebne zlotvorbe v sečnem mehurju, ki nastop jo po večletnem zaposlenju v anilinskem obr tu in kar je čudno, tudi čez leta, ko je dot nik že zdavna zapustil tvornico. Od začetk zaposlenja do nastopa bule je trajalo 9½— poprečno torej 18 let! Naravnost nerazumi vo je, koliko časa se pripravlja telo, da nap sled reagira na okvaro z zlotvorbo. Kaki so točnejše one oškodujoče snovi, o tem si ni raziskovalci na jasnem, nekateri dolžijo arz v še tako malenkostnih dozah. Učinek arzen je pa ugotovljen v drugih primerih kožnega r ka in tudi zadostno dokazan pri mnogih živ skih zlotvorbah v poskusu.

V drugih primerih dolžijo tobak (nik tin), da on povzroča rak na ustnicah in jezik Od 537 slučajev raka na ustnicah je bilo v ameriški Mayo-kliniki 80% kadilcev in od t je 78% kadilcev kadilo pipo.

Četudi se nam zdi takšna statika na pr pogled prepričevalna, moramo njene števil kritično presojati. V takšni obliki je statis ka nerabna, nerabna, če hočemo iz nje razbra učinek nikotina in kajenja sploh na odstotno rakastih obolenj, kajti vedeti moramo, koli je kadilcev v onih letnikih, ki prispevajo k t rakastim boleznim in vedeti moramo, če ni k jenje pipe mnogo bolj priljubljeno od pušen cigaret ali cigar. Ako nimamo teh kontrol statistik, nam podaja statistika zelo enostr sko in vsled tega napačno dejansko sliko. T bak naj deluje kemijsko, njega učinek se p speši vsled trajnega pritiska pipinega ustni na ustnico.

Zelo zanesljiva so opazovanja pri rud jih v Schneebergu na Saškem, ker oboli t neverjetno visoko število zaposlenih za ra na pljučih. Podobno kot v anilinski industri nam tukaj rudokop napravi "naraven posku in so vsa takšna obolenja smatrati za poklic Kljub dobroznanim prilikam v Schneeberg kljub opetovanim znanstvenim raziskavanje vzrokov ondotnega raka se pa še ni posreč najti pravih činiteljev. V poštev prihaja m hansko draženje pljučnega tkiva od obilne prahu pri vrtanju rude, nezdravo delo po v ur dnevno v stalni vlagi, mnogo glivic in par zitov v jamski vlagi in morda zopet nizek o stotek arzena v rudi. Ker pa prevladuje tuk rak na pljučih, morajo biti najpreje plju oškodovana, je torej stalna inhalacija (vdih vanje) prahu najvažnejši činitelj. Razun a zena bi morali vpoštevati še učinek bizmuta kobalta. Da gre za lokalne činitelje razvidi z dejstva, da ni rudarska bolezen znana v tv nicah, ki predelujejo šneberško rudo v dr nem podjetju, precej oddaljenem od rudoko

Najnovejše statistike, zlasti iz Bavar poročajo o stalnem naraščanju pljučnega r in baje je tudi tam dolgotrajno draženje s nice v dihalih neposredno vzrok za te zlotvor Dejstvo kot tako moramo priznati, a si ga enkrat ne moremo razlagati, kajti preko v ali manj utemeljenih domnev ne pridemo, kakšnem znanstvenem dokazovanju ni govo

Angleška industrija pa pozna še dr vrsto obratov, ki stalno dajejo višje odsto rakastih obolenj, in sicer so to fabrikacija trana, smole, saj, parafina in mazavih olj. kolikor je tu soudeležen arzen, se ne more t no presojati, mogoče da gre veliko teh slu jev na račun arzena. Bolj pogosta so obole če deluje na kožo ogret katran itd.

Končno naj navedem tukaj še razmer redka rakaste zlotvorbe vsled dolgotrajn učinka Roentgenovih žarkov, kakršne se poj ljajo na rokah zdravnikov in pomožnega o ja, ki jim žarki skozi leta oškodujejo k tam povzročijo kronično vnetje in naposled tvorbo. To je tudi neke vrste poskus na veku, dandanes se v Roentgenskih obratih zavodih zaposleni zdravniki in osobje prim no zavarujejo.

Če so nam pri ravnokar navedenih ra stih boleznih količkaj znani činitelji, ki pos no ali neposredno povzročijo zlotvorbo, brez vsake orientacije pri iskanju pravih v kov pretežne večine notranjih rakov n. pr. ločnega, materničnega, jajčnikovega, čre nega itd. Pač nam daje Fibigerjev posku želodčnim rakom podgane in opazovanja Afriki in na daljnem vzhodu možnost, da rešitvi problema nekoliko približamo, kajti vseh teh slučajih je parazit v očitni vzro zvezi z zlotvorbo. Parazit tega ali onega raz nega stadija deluje s svojimi presnavljalni proizvodi na okolno tkivo, v katerega se je mrenčil, da se vname in da v tem kroni vnetem tkivu pojavi zlotvorbo. Tozadevno p znavamo torej vzporedne spremembe kot poklicnih kožnih rakih (parafinski, katran itd. rak).

(Dalje prihodnjič.)

Vesti iz Jugoslavije

(Poročevalski biro Prosvete v Jugoslaviji.)

10-LETNI OTROK S SEKIRO UBIL STARKO

Umor starke pri Gornji Radgoni pojasnjen. — Ubil jo je deset let star kmečki deček s sekiro in prizadel starki 17 ran

Ljubljana, 30. jan. 1930.

V neki notici smo že sporočili, da so v okolici Gornje Radgone odkrili strašen zločin. V osameli koči so našli starko Nežo Kaučič, 70-letno užitkarico, ubito na tleh. Neznani ropar ji je odnesel kvečjemu do 150 Din. Na truplu ubite starke je bilo našteti do 17 ran, izmed katerih je bila ona na vratu smrtna. Stvar so začeli preiskovati orožniki in so zločin razjasnili.

Ko so orožniki ogledovali okolico hišice, v kateri je živela Kaučičeva, so opazili v snegu tudi sled otroških čevljev, dasi po najdbi trupla ni prišel h koči noben otrok. Nekoliko dalje so opazili orožniki v snegu krvave lise — brškone je storilec čistil tu sekiro, s katero je starko pobil. In ker je ta krvava sled ležala ob sledi otroka, so orožniki sumili, da je res kak otrok izvršil roparski umor starke. Dognali so otroka, ki je nosil take čevlje ter ga prijeli. Bil je to sin posestnika Antona Volfa, oziroma nezakonski sin Volfove žene ter se radi tega piše za Maksa Ploja. V tem dečku so odkrili 10-letnega roparja.

Ko so ga orožniki vprašali, ali je on umoril starko Nežo Kaučičevo, se je fant nekaj časa upiral s priznanjem, ko pa so po sledi ugotovili, da je sled v snegu njegova, je fante izbruhnil v jok in priznal, da je on ubil s sekiro starko Kaučičevo.

Kako so se otroci pripravljali

S tem priznanjem je dobila naša kriminalistika slučaj, kakršnega ne pomni v svojih spisih. Nikdar menda se še ni pripetilo pri nas, da bi deset let star dečko šel in s sekiro ubil starko, da bi ji lahko vzel borih 100 Dinarjev — za božične sladkorije.

Fant Maks Ploj je potem pripovedoval orožnikom, kako je umoril starko. Dne 22. decembra sta odšla njegov očim Anton Volf in mati Matilda Volf (rojena Ploj) k Sv. Trojici in tako je Maks ostal sam doma. Z njim je ostal doma še njegov polbrat Janez Volf. Maks je vedel, da ima starka nekaj denarja ter je gruntal, kako bi prišel do njega. Otroka sta nakrmila živino ter jo očedila, vmes pa je 10-letni Maks koval načrt. V hlevu je nenadoma dejal Maks Janezu: "Ti, jaz grem v Nežino stanovanje in jo ubijem, kar s sekiro jo bom, samo da dobim denar." Janez je strmel vanj, a Maks je vzel že sekiro ter odšel. Čez kake pol ure se je Maks vrnil in dejal Janezu: "Ti, Nežo sem že ubil in si vzel denar, ampak bogvaruj, če boš komu povedal. Niti črhniti ne smeš!" Maks je dal Janezu podkupnino v znesku 17.50 Din, drugo pa je obdržal sam. Kar je bilo drobiža, je obdržal pri sebi, papirnate bankovce po 10 Din pa je skril za desko na stranišču.

Bojazen in kes

V tem se je približala ura, ko je bilo treba otrokom iti v šolo. Toda morala bi iti mimo koče, v kateri leži ubita Neža. Rajši sta jo mahnila po dolini skozi gozd ter se z ovinkom ognila koče. Za priropani denar pa sta si otroka kupila pri trgovcu Pišlerju ročev, fig, sladčic in škatljico vžigalic. Zakaj vžigalice, ni znano. Nekateri domnevajo, da je 10-letni Maks bil tako prebrisan, da je nameraval po povratku iz šole zažgati kočo, s truplom ubite Neže. Vred. Toda to so le domneve. Res pa je, da sta bila oba fanta v šoli mirna in da se je učiteljica zelo čudila Maksu, ki je ponadi rad kaj poražgrajal. Topot pa je bil ves miren zaverovan v sebe. Toda zaverovan je bil Maks v zločin in v svojo vest. Ko sta se fanta vračala domov, sta se spet ognila koči z velikim lokom.

Kakor je izpovedal sin umorjenke, negovski župan France Kučič, je imela starka v koči 1.50 Din denarja. Sin jo je bil obiskal dan pred zločinom in tedaj je na prošnjo matere preštel njen denar. S tem je gotovo, da je Maks vzel le nekaj nad sto Din, za kar je dala starka svoje življenje.

Oba fanta so orožniki aretirali in oddali varstvenemu oddelku sodišča v Gornji Radgoni. Fanta po novem zakonu kot maloletna nista odgovorna za svoje dejanje in bosta ostala zaprta dotlej, da se dožene, kdo je kriv njune slabe vzgoje. Oba fanta sta že pogostoma izmaknila kaj denarja starki in za božič, za sladčice jo je eden teh celo ubil.

Kako je s fantom-roparjem?

Kar nekam nenavadno in tuje je slišati, če pravimo "desetletni ropar, morilec" itd. Tu po naturnem razumu mora biti nekaj navzkriž. Fant Maks Ploj, ki je s sekiro zamahoval po starki, je nezakonski otrok. Star je komaj 10 let, a je po mnenju tamošnjih ljudi zelo razvit. V svojih mladih letih je moral videti pač precej hudih stvari, da ga je tako zakrnilo, da je mogel pomisliti na umor starke radi nekaj dinarjev. Gre za prvo misel in prvi zamah — da je udaril po starki 17-krat, to je običajno pri mladih morilcih, ki se prestrašijo samega sebe in svojega dejanja, baš ko zagledajo kri. Tedaj se jim stemni pred očmi in delajo slepo. V spominu nam je še, kako je pripovedoval mlad, 17-letni morilec Souhrada v Avstriji pred sodiščem o svojem zločinu. Hotel je pobegniti iz zapora, pa je udaril ječarja po glavi, da je omamljen padel ječar na tla. Ta hip pride ječarjeva žena, njo je ubil. Ubil je še otroka, ki je pritekel in nazadnje je še dojenčka v zibeli zadavil in ubil. Pred sodiščem je dejal obtoženec, da je hotel ječarja le omamiti, a ko je prišla še žena, je zamahnil, zagledal kri. "Potem sem imel rdeče pred očmi in mahal divje dalje . . ." — tako je izpovedal. Podobno pripoveduje tudi Maks Ploj: "Saj Neže nisem hotel umoriti, hotel sem jo samo omamiti in ji vzeti denar. Potem, ko sem jo že enkrat udaril po glavi, sem se pa zbal, da bi starka ne oživela in me izdala. Zato sem kar naprej mahal s sekiro po njej. Včasi z ostrino, včasih s topim koncem."

Kesneje, ko je moral v šolo, vidimo, da se je že domislil, kaj je bil storil in se je bal iti mimo koče, kjer leži njegova žrtev.

Po sedanjem zakonu bodo odgovorjali za dejanje oni, ki so zakrivili slabo vzgojo otrok.

ODKRITJE VELIKE TIHOTAPSKE DRUŽBE

Društvo narodov pripomoglo do odkritja velikega tihotapstva kokaina v naši državi

Ljubljana, 31. dec. 1930.

Pred meseci že je zagrebška policija dobila opozorilo s strani Društva narodov, da se v Zagrebu vrši velika kupčija in tihotapstvo s kokainom. Dasi se je policija v Zagrebu trudila na vso moč, da bi odkrila tihotapce, ji vendar dolgo ni uspelo. Šele zdaj je policija odkrila družbo, ki je imela svoje ljudi v Zagrebu in v Prekmurju. V Zagrebu je zalotila nekaka Mata Kolarja, ki je bil osumljen tihotapstva s kokainom. Tajni agenti so šli k njemu in se mu predstavili za trgovce ter ga zaprosili, naj preskrbi nekaj kokaina. Kolar jim je obljubil, da jim preskrbi kokain v sedmih dneh. Detektivi so kot trgovci spremili Kolarja v Čakovec. Na tej poti so srečali Ivana Mikca iz Gornjega Vidoša ter Koloma Kelnerja iz Markuševcev pri Murski Soboti. Kolar se je napotil v Markuševec blizu avstrijske meje h Kelnerju, ki mu je obljubil, da bo dobil kokaina iz Avstrije celo kilo, da pa mora plačati zanj že v Avstriji 20,000 Din. Obenem je obljubil prinesti 15 revolverjev iz Avstrije. Trgovci-detektivi so naročili pol kile kokaina ter rekli Kelnerju, da pridejo ponj čez nekaj dni. Ko so prišli po kokain so dobili Kelnerja v gostilni v družbi s tihotapcem Aleksandrom Kranjcem. Trgovci-detektivi so se zdaj predstavili kot policisti, napovedali aretacijo tihotapcem, našli pri njih pol kile kokaina, pol kile saharina, orožje itd. Jasno je bilo, da je policija odkrila celo organizirano družbo tihotapcev, ki so prenašali čez mejo vse mogoče stvari. Aretirali so Kolarja, Kranjca, Zupanca in Kelnerja ter nekaj ljudi v Zagrebu. Preiskava teče dalje.

Prevodi Ivana Cankarja v tuje jezike

Zadnja leta so začeli zelo prevajati Ivana Cankarja dela v tuje jezike. Na Dunaju sta izšli dve knjigi prevodov njegovih novel in sicer Hlapca Jerneja in Hiše Marije Pomočnice ter raznih črtic iz Cankarjevih zbirk. V Angleščino je pred leti v Ameriki prevedel Adamič Hlapca Jerneja, a je naša kritika štela prevajalcu v zlo, da je marsikaj izpremenil in popravil in izpustil. Zato je letos izšel v Angliji nov točen prevod Hlapca Jerneja, ki ga je prevedla Francozinja, žena ljubljanskega profesorja Jerasa, Sidonija Jerasova. Zdaj se pripravlja v Londonu natis prevoda Cankarjeve "Hiše Marije Pomočnice" v angleškem jeziku. Prevod je oskrbela prav tako Sidonija Jerasova.

V srbščini so doslej imeli Cankarja le z zbirko "Za krištem". Te novele je prevedel v srbščino Slovenec Vl. Fabjančič. Zdaj je izšel v publikacijah Srbske književne zadruge prevod Cankarjevih del "Hlapec Jernej, Hiša Marije Pomočnice, Peter Klepec, v mesečini itd.". Najbolj pa ga menda prevajajo — čudno prav za prav — v italijanščino. Izšlo je že mnogo njegovih del v italijanskem jeziku, profesor Calvi, eden najpridnejših prevajalcev Cankarja in profesor statistike na neki gornjeitalijanski univerzi, je napisal k prevodu "Kralja na Betajnovi" tudi zelo obsežno študijo, ki je ena najboljših študij o Cankarju kot pisatelju in bojevniku. Študija, ki je bila natisnjena kot uvod v prevod drame "Kralja na Betajnovi", je daljša od drame same. Prof. Calvi se je udeležil celo odkritja Cankarjevega spomenika na Vrhniki.

Da je izšel Cankarjev Hlapec Jernej v ruskem jeziku v sovjetski Moskvi, smo menda že zabeležili. Ruski prevajalec je brškone prevajal Hlapca Jerneja iz italijanščine.

Ko sta izšli v nemškem prevodu dve debeli knjigi Cankarjevega Hlapca Jerneja z drugimi črticami in Hiše Marije Pomočnice z drugimi črticami, je zapisal znani publicist in prijatelj našega naroda Hermann Wendel v berlinskem "Literarnem svetu" (Literarische Welt), da je Cankarjev Hlapec Jernej največja socialistična umetnina v svetovnem slovstvu, da si v vsem delu niti enkrat ne bereš besede socializem ali socialist!

In to je. Kolikor je socialnih del Cankarjevih, so čista umetnina. Niso zbeletrizirani uvodniki, marveč življenje samo, umetnine brez od zunaj natrpane s tendenco, marveč izvira tendenca iz dela samega.

Demantiji. — V naših pa tudi inozemskih časopisih pogostoma izhajajo demantiji naše časopisne agencije Avale, ki se ponavadi glasijo tako-le: "Vest o uporu kmetov v Slavoniji, ki jo poročajo inozemski listi. Res je, da so kmetje v neki vasi ubili nekega financarja, ko je prišel izterjevat davke. O kakem organiziranem puntu in bolj obsežnem ni govora." In podobno. Te dni prinašajo dunajski listi dementi take-le vsebine: K notici, ki smo jo priobčili pred dnevi, da je bilo aretiranih v Jugoslaviji več nižjih in višjih oficirjev radi protirežimske zarote, nam poročajo iz Jugoslavije, da vest ne odgovarja resnici. Med jugoslovanskimi oficirji sploh nobene organizacije ni, ne za, ne kontra . . . itd.

O tenoristu Banovcu in njegovem nastopanju v Ameriki pišejo ljubljanski časopisi obširno. Z radostjo beležijo njegove uspehe v slovenski in ameriški javnosti USA. Z nastopanjem v vlogi Hoffmana v "Hoffmannovih pripovedkah" v Chicagu da je tako uspel, da ga je povabil chicaški simfonični orkester k nastopu ob njegovem spremljevanju. Ljubljančani prav dobro razumemo, da je Banovec uspel, saj ga sami zelo težko pogrešamo v operi. Za mnoge vloge, ki jih je on pel, moramo poslušati goste. Mislili smo, da se bo že ta mesec vrnil k nam in v našo opero, toda vidimo, da bomo morali spet čakati. Vsekakor smo veseli tega, a pogrešamo ga tudi tu.

Deportacija in javna podpora

Brezdvoma povzroča sedanja gospodarska kriza mnogo bede radi nezaposlenosti tudi med inozemci, zlasti med onimi, ki so prišli v Združene države razmeroma pred kratkim časom. Ne le da jim je težko dobiti delo, kajti navadno ameriškim državljanom je dana prednost s strani mnogih delodajalcev, marveč se je tudi zgodilo, da so bili mnogi odpuščeni od dela, tako da bi mogli ameriški državljani priti na njihovo mesto.

In kar je za njih še težje, je okoliščina, da se mnogi izmed teh inozemcev bojijo prositi za odpomoč s strani dobrodelnih ustanov, javnih ali privatnih. Slišali so, da se izpostavljajo nevarnosti deportacije, češ da so postali "javno breme" (public charge), Njihova bojazen ni popolnoma neutemeljena, dasi morda ne ravno toliko, kolikor si oni predstavljajo.

Po zakonu je vsak inozemec, ki tekom petih let, po zadnjem prihodu v Združene države, prosi in dobiva dobrodelno podporo, izpostavlja nevarnosti deportacije. Sprejemanje podpore in pomoči s strani privatnih socialnih ustanov ali privatnih bolnišnic samo na sebi ne izpostavlja nevarnosti deportacije, dasi tupatam so se zgodili slučaji, ko je radi kakih korakov s strani teh privatnih ustanov tudi prišlo do deportacije.

Ako je sploh mogoče, naj inozemci, ki niso še pet let v Združenih državah, ne sprejemajo podpore ali odpomoči od strani kake javne dobrodelne ustanove ali pa od bolnišnice ali zavoda, ki je popolnoma ali deloma vzdrževan od javnih skladov (t. j. od federalne, državne, okrajne ali občinske uprave), kajti v takem slučaju oni postanejo "public charge." Ako se stvar preiskuje in se pokaže, da so postali "public charge" iz razlogov, glede katerih ni mogoče dokazati, da so nastali po vstopu v Združene države, utegnejo biti deportirani. Obenem, ako se tedaj pokaže, da so oni taki ljudje, ki ob vstopu sploh ne bi smeli biti pripuščeni, je deportacija gotova stvar. Izmed ljudi, ki ne smejo biti pripuščeni, so oni, ki utegnejo pasti na breme javnega dobrodelstva (likely to become a public charge). Ta pojem je seveda jako elastičen in megien, ali ravno radi tega tiči v njem še večja nevarnost, ker daje prosto polje priseljeniški oblasti. Seveda je mogoče, da ta nedoločni pojem se utegne vporabljati proti inozemcem, ki radi sedanje nezaposlenosti so prisiljeni zaprositi za podporo, ali ni verjetno, Ako se to zgodi v kakih slučajih, bodo razun nezaposlenosti igrali vlogo tudi razni drugi razlogi, zlasti kake telesne ali duševne hibe, ki utegnejo priti na dan tekom preiskave započete vsled tega, ker je bil kdo naznanjen, da je dobil podporo. Zdi se brezmiselno, da bi prenočevanje par noči v občinski prenočevalnici ali sprejemanje prostega kosila moglo spraviti človeka v nevarnost deportacije. Na drugi strani ni dvoma, da inozemec, ki ni tukaj še pet let, mora biti jako previden.

Priporoča se, da tujerodne skupine same—njihove organizacije, jednote, cerkve in društva za sedanjo odpomoč — bi, kolikor mogoče, same skrbele za one rojake, ki še niso pet let v tej deželi.

V glavnem gre za to, naj vsak inozemec, ki je prišel zadnjič v Združene države pred manj kot pet leti, bodi previden v sprejemanju podpore iz javnih skladov. Nevarnost ni toliko v tem, ker je kdo sprejel javno podporo, marveč ker preiskava utegne dovesti na dan kak drug razlog deportacije. Kajti vsak inozemec se lahko deportira tekom petih let iz istih razlogov, radi katerih sploh ne bi mogel biti pripuščen. Privatna podpora ne prihaja v poštev. Ako je kdaj—jako redko—prišlo do deportacije kakega človeka, ki je bil brezplačno v privatni bolnišnici, je bilo zato, ker ga je ta ustanova naznanila in ker je preiskava prinesla na dan kak drug razlog za deportacijo.

Kar se tiče petletne dobe, je treba imeti vedno v mislih, da zakon vedno govori o zadnjem prihodu. Če je bil inozemec tukaj mnogo let, pa je šel v inozemstvo tudi za en dan, se stvar računa od zadnjega prihoda.

Kakor rečeno, ni verjetno, da sedanja kriza bo povzročila mnogo več deportacij iz razloga javne podpore, ali v vsakem slučaju je priporočati, da bodo prizadeti previdni.—FLIS.

RAZNE VESTI

Zakladničar Mellon resigniral?

Washington, D. C.—"The Washington Herald" je poročal v soboto, da je zakladniški tajnik Andrew Mellon podal ostavko, toda predsednik Hoover mu je odgovoril, da bo ostavka sprejeta šele po 4. marcu, ko bo sedanji kongres razpuščen. List dalje poroča, da je Hoover že izbral Mellonovega naslednika, ki bo Henry M. Robinson, kalifornijski bankir in Hooverjev intimni prijatelj.

Organizatorična kampanja na jugu

Greenville, S. C.—John Peel, organizator United Textile Workers unije, je prevzel nalogo organiziranja tekstilnih delavcev v palmetakem okrožju. Pri tem delu mu bo pomagala državna delavska federacija in kampanja se bo vršila na način, ki se je izkazal za zelo praktičnega pred dvema letoma v organizatorični kampanji v piedmontskem okrožju in v Virginiji.

Socialisti obsojajo preganjanje komunistov

New York. — Ekseku tivni odbor socialistične stranke je na svoji konferenci sprejel resolucijo, v kateri pravi, da ne odobrava komunistično taktiko, vendar se bo bojeval proti poskusu, da se postavi to stranko izven zakona. O ti priliki je tudi obsodil Fishev komitej, ki preiskuje komunistične aktivnosti v Združenih državah ter poskus, da se prepove uvoz ruskega blaga v Ameriko.

Rudarji zmagali

Kirksville, Mo. — Dvesto rudarjev, ki so pred tremi tedni zastavkali pri Adair Coal Co., se je te dni vrnilo na delo, ko je kompanija umaknila svojo odredbo glede znižanja mezd. V pričetku stavke je družba zagrozila, da bo ustavila obrat v premogovnikih, toda pozneje se je premislila.

Primorske novice

Protituberkulozni konsorcij v tržaški pokrajini ima dispenzarje v Trstu, Miljah, Tržiču in Gradežu Vsi imajo polno dela. Tako je bilo letos do konca oktobra v dispenzarju v ulici Fr. Grispi v Trstu zdravniško pregledanih 2106 oseb, težko jetičnih je bilo 595. Za slovenski del dežele deluje avtoambulantni dispenzar. Obiskane so bile v desetih mesecih večkrat vse občine v pokrajini. Pregledanih je bilo v tem času 6343 oseb in mnogi šolski otroci. Jetika je bila ugotovljena pri 399 osebah. Najbolj je razširjena jetika v Trstu, kjer je njeno leglo umazano in gnilo staro mesto. Konsorcij je pošiljal bolnike v razna kopališča in okrevališča. Cvetlični dan je prinesel konsorciju 67,348 lir.

Leta 1925 je bil ustanovljen konsorcij za pogozdovanje Krasa med Trstom in enajstimi občinami. Deloval pa ni, dasi je imel na razpolago 140,000 lir. Sedaj se baje pripravlja na obsežno pogozdovanje 8000 ha golega Krasa in treba bo dela 30 do 35 let, da bo končano. Na leto se pogozdi 80 do 100 ha. Strošekov za pogozditev enega ha bo po kakovosti terena 1600 do 2255 lir. Konsorcij, ki ga podpirata tudi država in tržaška pokrajina, bo imel baje dovolj sredstev, da bo nadaljeval pogozdovanje, dokler ne bo ves Kras tako lep in zelen kakor je Lipica. V tržaški pokrajini je 128 tisoč ha zemlje, z gozdom je pokritih 30,500 ha, od teh je privatna last 25,973 ha, občine in družbe pa imajo 4527 ha. Gozdni milici je naročeno strogo nadzorovanje gozdov in nasadov.

"La Porta Orientale" (Vzhodna vrata) se imenuje revija, ki jo bo izdajalo udruženje julijskih in dalmatinskih dobrovoljcev. Izhajala bo mesečno na sto straneh in se bo bavila z vsemi problemi pokrajin na vzhodnem bregu Jadrana. Naznanilo poudarja, da je zgodovina Primorja in Dalmacije še premalo obdelana.

V tržaškem občinskem svetu je naznanil župan dr. Pitacco, da se mu je posrečilo skleniti najemninsko pogodbo za dobo 5 let z družbo, ki je lastnica poslopja v ulici Giuliani, kjer je imela svoj sedež ukinjena slovenska šola, da se priredi poslopje za javno ljudsko šolo. Najemnina znaša 45,000 lir letno in za inventar treba plačati vsako leto 15,000 lir. Tako ne bo treba mestu sidati novega obsežnega šolskega poslopja v šentjakobskem okolišu.

Služba novega občinskega tajnika v Trstu je bila razpisana že pred več meseci. Dobil jo je sedaj dr. Rino Magnani, bivši občinski tajnik v Piacenzi. Tako je prišel v tržaški občinski urad nov regnicolo, dasi je bilo za razpisano mesto dovolj domačih sposobnih kompetentov.

V Trstu, v Pulji in v Gorici zapirajo oblasti trgovine na več dni za kazen, ker se ne drže znižanih cen. To so večinoma trgovci, katerim ne gre dobro pa čutijo, da jih vodi novo znižanje cen v konkuz. Posebno trda prede trgovcem v Gorici, odkar gospoduje v deželi novi fašistični tajnik. Avenanti. Goriška trgovina je navezana zgolj na slovensko deželane, kateri pa se izogibajo mesta, kolikor le morejo. Fašistični bič, zavihten na Slovence, udari vselej nazaj na mesto in goriški trgovci in obrtniki poznajo predobro, to za nje bridko resnico.

Poročali smo o razpravi proti goriškemu tiskarnarju Ludviku Lukežiču-Luchesiju, ki je bil obtožen poskušane sleparije v škodo nekaterih slovenskih občin. Ko je Lukežič postal Lucchesi in se je "Narodna tiskarna" prekrstila v "Tipografia Nazionale", so mu šli fašistični voditelji na roko in mu je dobavljal občinam tiskovine. Pokazalo se je, da je tiskovin preveč in da računi niso točni. Lukežič-Lucchesi je bil v Gorici po dolgi razpravi oproščen obtožbe, češ, da ni zagrešil nikakega kaznivega dejanja. Državno pravdništvo se je pritožilo proti oprostilni razsodbi in vršila se je te dni druga razprava pred prizivnim sodiščem v Trstu, pri kateri je bil Lodovico Lucchesi znova oproščen obtožbe.

V Trstu so ustanovili peto legijo milice za zračno deželno obrambo. Dosedanje vežbanje v zračni obrambi se je vršilo ob nedeljah in fašistični tisk hvali dobrovoljce, avangvardiste in druge meščane, ki so se ga udeleževali v obilnem številu. Naznanilo razlaga važnost zračne obrambe ob meji izvajajoč, da prinesejo zračni napadi lahko katastrofo, ako bi ne bili pravočasno odbiti.

"Milizia Fascista" svari one delodajalce, ki ovirajo svoje nameščence, kateri so uvrščeni v milico, v izvrševanju dolžnosti, ki jih nalaga fašistična organizacija. Napoveduje jim, da bo oblast nastopila proti njim z vso strogostjo zakona, kakor tudi proti onim, ki hočejo preprečiti predvojaško vežbanje svojih uslužbencev.

Moji vtisi iz Julijske Benečije

(Piše F. Čandek, West Allis, Wis.)

Grad Miramar

Z mojim trškim prijateljem sva šla v Miramar (park z gradom), kjer sem v mojih mladih letih zgubil marsikatero uro. V njem je bilo vedno po 12 vojakov, ki so se menjali vsakih 24 ur. V slučaju obiska cesarske rodbine, so bili vojaki samo za častno stražo, telesno stražo pa so vršili redarji in orožniki.

V parku nisem opazil skoraj nobene spremembe, razen to, da so skozi park napravili cesto, katera vodi iz Trsta preko Tržiča (Maifalkone) v notranjost Italije. Miramarski grad pa držijo zato, da ga proti precej visoki vstopnini kažejo turistom, ker se v notranjosti nahaja vsa oprema in pohištvo (last avstrijske cesarske rodbine), ki ga je Avstrija v vojnem času pobrala in odpeljala na Dunaj, toda po medsebojni pogodbi je Avstrija vrnila vso opremo Italiji. Vstopnina v grad je pet lir za osebo, za tiste kraje in razmere malo preveč, je pa vredno za tujce. Da si sem mnogokrat slišal o notranjosti in vrednosti gradu, vendar nisem imel niti pojma o takem razkošju kot sem ga imel priliko videti v tem gradu; in dasi sem ga moral mnogokrat z drugimi tovariši lačen čuvati, ko nas je kraška burja mnogokrat s tako silo zagnala, da je večkrat bajonet na puški zaškrebljal ob grajsko steno.

Z mojim prijateljem sva plačala vstopnino in vstopila do zaprtih vrat, kjer je naju čakal vodnik za zaprtimi vratmi. Vodnik nama je pričel razlagati; govoril je v trdi italijanščini in brez povdarkov, mehanično, tako kot smo otroci molili v šoli v nekdanji Avstriji. V velikih sobah nama je kazal z zlatom in žametom okinčano opremo, vredno mnogo tisočev, slike in portreti, razveseni po stenah, so različnih vrst, dolgost nekaterih presega celo dva metra. V dolgih in širokih okvirjih, poslačenih, se vidi vso habsburško rodbino in njih sorodnike. Med portreti je najbolj značilen oni od cesarja Maksimilijana in njegove žene Charlote, katera je pred par leti umrla v Belgiji, in katera si je ves čas od kar je bil Maksimilijan v Mehiki umorjen mislila v svoji blaznosti, da je še vedno cesarica. Vrhunec lepote, odnosno dragocenosti, pa je v nekdanji Maksimilijanovi dvorni sobi. Tu se vidi v pohištvo in opremo vdelane bisere in diamante, stena pa je vsa v ornamentu in bliščečem zlatu, tako da se človek nehote vpraša: kako so mogli ti avstrijski tirani nalagati ubogemu ljudstvu take davke, v tem gradu pa razpolagati s takim dragocenim pohištvom in drugimi vrednostmi! Povrh tega pa so še morali kmetje pošiljati svoje sinove, da so v vojaški uniformi čuvali to vrednost, ki jo sedaj hodijo tujci gledat — kot zanimivosti muzeja ali zverine zoološkega vrta.

Ko nama je vodnik naznanil, da sva vse videla, naju je peljal k vratom. Dobil je malo napitnino, se pokloni in zahvali: gracia, nakar sva se vrnila v park in si ogledala še od zunaj grad in park.

Grad stoji približno 100 čevljev nad morjem na ogromni kameniti in betonski podlagi. Je to ogromna stavba, toda še večja je kadar si jo človek ogleda od znotraj; je tako prostorna, da bi si nikdar ne mislil, dokler jo človek gleda samo zunaj. V parku so podzemeljske peči, katere po zimi kurijo, da nad temi pečmi cvetlice rastejo vso zimo kakor poleti. So še druge zanimivosti, ki jih pridejo turisti z različnih krajev Europe gledat.

Vipavska dolina in Gorica

Z družino sem šel v Vipavo in Gorico ravno na binkoštno nedeljo. Kupili smo vozne listke do St. Daniela na Krasu. Čakamo na vlak. Ozrem se malo naokoli, dali mogoče kaj Slovencev potuje v tiste kraje. Toda vsi so govorili italijansko, in sicer prav glasno. Le ena skupina je govorila slovensko, pa zelo previdno in tiho da jih ne bi slišali Lahi.

V vlaku sem opazil fašistovske železniške postave in odredbe. Izvajajo jih z vso strogostjo in natančnostjo. Fašistovski miličnik si je ogledal vsakega potnika zase, in potem ves čas sledil sprevodnika. Vsako karto, ko jo je sprevodnik prestrigel, je miličnik pogledal, predno jo je potnik prejel nazaj. Za tema sta prišla karabinjer in uradnik ter takoj naznanila svojo misijo s klicem: "Signori, dokumenti" (gospodje, legitimacije). Damo vsak svoje legitimacije ali potne liste. Naše ameriške potne liste in nas sta še posebej pogledala ter nadaljevala svoj uradni posel. Kazanje legitimacij v takozvani Julijski Benečiji se izvaja z vso strogostjo. Niti misliti ni, da bi se človek podal na potovanje po železnici brez legitimacije, ki morajo biti v vseh ozirih pravilno izpolnjene, tako izpolnjene kot to predpisuje fašistovski režim. Ako je na legitimaciji zapisano, da potnik govori slovensko, se kaj lahko pripeti, da možje postave vtaknejo vozni listek v svoj žep in potnik ga nikdar več ne vidi. Mora si potem zopet preskrbeti drugi vozni listek, s katerim so ponovne sitnosti. To se je pripetilo tudi nekemu mojemu sošolcu.

(Dalje prihodnjič.)

Tone Čufar:

LJUBEZENSKA PISMA DELAVCA IN DELAVKE

Veš, če se po pravici sodi, ga je rodila mladostna prešernost in pa usoda, v katero smo bili pognani. Moja krivda je prav za prav v tistem solnčnem pogledu na svet, ki ga imamo vsi v različnih merah. Mnogi se ga še zavedajo ne, mnoge pa dviga v omotične višine, pa tudi strmoglavlja v najnižja brezna. V meni ga je bilo tistikrat kljub begunstvu in potepuškim prigodam toliko, da je bila mladost res mladost. Tudi zdaj nisem še star — posebno po najinem svidenju ne morem biti — priznati pa moram, da je v meni manj solnčnega kakor tedaj. Vidiš, opravičujem se. No, saj me že Ti v pismu želiš oprati in je res, kar samo domnevaš.

Zdaj je ne vem določno, kaj vse je povzročilo toliko pomanjkanja v Tvoji vasi. Kar vzdržati se ni več dalo. Saj so z vojno ljudje že ponehali, pa je prav tako slabo kazalo. Tisti čas sem zadosti razmišljal. Tvojo mamo so gnjavile neprilike, Ti sama si včasih komaj zmagovala skrbi. Otožnost je legala na vaju, tista otožnost, ki sem jo v začetku našel in z vedrostjo pregnal. Tako ni moglo dalje. Številna ugibanja so se mi podila po mislih, pravih rešitev se pa ni pokazalo. Takih, da bi tudi nama pustile vsaj košček sreče. Bolelo me je, bolelo to, čemur sem bil priča, bolelo tudi, kar sem koval in česar sem se bal.

Naposled je bil sklep gotov in dejanje nepizogibno. Ubežal sem, ubežal s trdno vero, da se čim prej povrnem. S solnčno mislijo in fantovsko korajžo. Z upanjem, da s pridnostjo prihranim denarja ter sebi in Vama pomagam.

Pa sem se ukanil v solnčni veri, razočaral v doživetjih in se sam po sebi porazil. Sam po sebi, Majda! Čudno se sliši, pa ni zlagano.

Mislil sem, da svet ni tak, kakršen je. Saj ga nisem pravljično zajemal, a vero vanj sem še uklepal v svojem srcu. Moji računi niso šli v milijone ne nad zvezde, a smeli in drzni so bili vendarle. Čisto fantovski. Moji. Le razodel jih nisem nikomur. Sam sem se ukvarjal z njimi, se navduševal in plašil. Nekega večera me je zamikalo, da Ti jih razložim. Pa Te nisem hotel vznemirjati. Sploh si nisem znal predstavljati najinega slovesa, zadnjega pozdrava in poljuba. Pregovorila bi me, premagala in razdrla načrte ter me s tem potegnila nazaj v neznosljivo stanje. Kaj bi sledilo? Kaj, Majda? — Prav gotovo nič dobrega. Ne prestajal bi, ne prenašal. V blaznost bi se tiral, kakor sem se z mislijo odhoda. Ne zato, ker sem svojevoljno silil neznani usodi v naročje, kajti to je bilo jasno, da se predajam vsemu, ko se odločam za pot. Blaznost me je spreletavala v mislih na naju.

Pomnila še boš, najine pomenke in moja mnenja glede Tebe. Ne vem, če so vsi, ki se ljubijo, taki, kakršna sva bila midva. Zdi se mi, da sva na poseben način spoznala gorkoto ljubezni. Na svojstven, le nama pojmljiv način. Ni bilo treba viharnih besed, varljivih obetanj, omamne muzike in očarljivega razkošja. Dvoje duš se je spoznalo, dvoje src zlilo v objem in se zrastlo v eno. Ti si bila kos mene samega. Tvoja bolečina je morda mene bolj zabolela kakor Tebe, a Tvoje zadovoljstvo me je osrečevalo, saj si bila Ti zadovoljna, Ti, ljuba Majda.

Vidiš, v to zlitje sem bil primoran neusmiljeno udariti. Pograbil sem nož in si ga zasadil. Od Tebe sem se odtrgal, odtrgal z najsilnejšo bolestjo. Večerilo se je, Ti si me zastonj čakala, ker ob času, ko bi moral priti, sem se že vozil in bil z vsako minuto bolj oddaljen od kraja, ki zame toliko pomeni. Ko je pa jutro pozdravilo uboge romarje in jih solnce poljubilo, sva bila že zelo, zelo narazen. Tedaj me je šele zgrabila vsa neizprosna resnica, oh, kričal bi in se raztrgal, a sem samo zajokal na samem. In to sem si ponavljal, da se povrnem, povrnem čimprej, ker življenje brez Tebe ni bilo življenje, temveč smrt. Pisal bi Ti, kako je z mano, kaj sem storil in kako mislim, toda beseda ni šla na papir. Ti si o mojem begu najbrž kmalu izvedela. Nikakor nisem upal, da mi oprostiš, da najdeš razumevanje za nagio, Tebi nepojasneno dejanje. Udaril sem Te, Ti muke pripravil, za kar sem zaslužil samo Tvoj prezir, Tvoje zaničevanje. Zavest krivde me je gnala dalje, naprej, naprej, proč, samo proč. Ko je bila razdalja zadosti velika in preizkušnje s svetom, z ljudmi in vsem, v kar sem padel, dovolj grenke, sem se ustavil.

Napisal sem prvo pismo, ki pa ni našlo odziva . . .

Takrat si se gotovo že preselila, odšla od tam, kjer se je izreklo toliko upanj, kjer so se sanjale mavrične sanje in zaslutile možnosti velike sreče. Odšla si s črno mislijo na svojega mučitelja. Odšla žalostna, razdvojena, s tožbo, ki je ni nihče slišal.

Majda! Povedal sem Ti . . . Ker si mi že odpustila, naj ne bo moja pregreha kamen spodtike. Škoda je zgubljenih let, a kar je bilo, je pač bilo. Trpela sva in in v trpljenju je odklenila moč. Ker so najina hrepenenja ostala neutešena, se bova tudi ljubezni še napila. Vse je še pred nama, ker naju more samo bodriti. Če bi se pa najina usoda drugače pletla, bi morda že izpila vino ljubezni in stala praznih rok.

Ob vsem je zame najtežje, da Tvoja mama ne živi. Moj pobeg je gotovo obsojala, svojo naklonjenost spremenila v mrzenje in umrla z napačnim mnenjem o meni. Tega mi je jako žal, a prav tu ni nobene pomoči. Pa videl je ne bom nikoli več. A bi tako rad tudi njeno odpuščanje dosegel, njej pogledal v obličje in ji povedal, da bo tudi za nas boljše na svetu. Kadar obiščeš njen grob, Majda, daj ji rož tudi v mojem imenu.

(Dalje prihodnjič.)

Josef Kocourek:

PODOBA

(Prevedel V. Zorzut.)

Slikar se je povzpel na visok hrib, ki je bil prepoln senc in kamenja, in se razgledal po pokrajini.

Solnce je padalo na horicont.

Holmi pod njegovimi nogami so meketali kakor koze, ki so na njih popasle poslednje bilke svetlobe. Krkonoše so ležale na obzorju kakor grude masla. Videl si rdeče krave, ki so stopale z visokih pašnikov v globoke doline, noseč v vimenih mleko in v rogovih somrak, videl si Snežko v beli srajci in za njo daleč v nemške ravnine, polne razcvetele čebule in kristalnih gradov, videl si Varšavo in Florenco; zahajalo je solnce.

Zahajalo je solnce in horicont je izginil.

Slikar je uzrl okoli sebe pol sveta. Uzrl je Alpe z rožnato napudranimi vrhunci, uzrl je oranžasto Saharo vse tja do Gvinejskega zaliva, za njim morje z razpetimi jadri in v morju potapljača v naročju orjaške meduze, potem spet nabrežja z Rio de Janeirom in Panamo, griče in črne pečine Kordiljerskih velegorij, in za njimi spet morje, morje veliko, tiho in polno ploščatic; morje je čutil že v podnožju svojega hriba, kjer se mu je danes zabolelo slikati.

Poslednji odbleski solnca so švignili iz zrcal in razsvetlili nebo od Tibeta do tečajev, od mene do nje.

Čopič mu je padel iz rok.

Kadar solnce zahaja, ne pozabi vzeti barv z vseh obrisov in to temotno, kar še ostane, ima samo namen, obdržati gmoto v trdni obliki, da se ne razprši, kadar vzamemo z njenega površja barvno oblačilo. Polovica počrni, polovica odide. Samo topoli na gorskih višavjih in krčma v vasi se ne zganejo. Ni barv. Ni razvočja. Ni zlata. Ravnine pod hribom se prestavljajo kakor karte. Zrcala so razbita.

Zašlo je solnce in z njim pol zemlje.

Iz dimnika na krčmi spodaj v vasi uhaja pramen dima. Ko bi se mogel skloniti z rokama, bi ga bil slikar prijel na enem koncu spodaj pri dimniku in na drugem koncu nekje gori v nebesih in bi si ga zavezal okoli vratu kakor kravato. Zašlo je solnce, kakor da ne bo nikoli več poldneva. Zašlo je solnce in dalo pokrajini sence, kakor da se ne bo nikoli več zdanilo.

Tedaj se je pretrgalo nebo in usule so se zvezde. Potem so se stožci senc razlezli prek cele ravni in na bledomodre zvezde se je obesila tema.

Uro za uro se izpreminja nebo, kakor se izpreminja pomen stavka, če prebiramo dolge perijode.

Slišati je ljubezen in deklištvo, ki se poslavljata od teles. Veter zatdlče na napete liste topolov kakor na male bobenčke. In za tem spet tihota, v katero ne upaš izpregovoriti.

Pred polnočjo se splazijo kače na vrh največje skale in upičijo najlepšo zvezdo, ki se je ta večer drznila in prišla čisto k zemlji. Slišiš netopirje, ki neslišno plavajo na črnih ladjah noči v morja gladu in pristanišča tišine, slišiš lesketajoče se jezero, ki pomalem usiha med globokimi skalami vse do dna sveta, vidiš na pragu krčme sedečo Ljubezen, ki šteje zvezde. Črni netopir je naravnal jadra svoje ladje na severozapad.

Po polnoči so slikarjeve roke imele toliko moči, da so lahko držale za čopič in ga obteževale z barvami.

Naslikal je noč, ne da bi vedel, kje se končajo bregovi zemlje, ki so zrasli z nebom kakor lupina s školjko. Ni prepoznal ne barv ne svetlobe ne senc. Ko je končal, je bilo treba nekomu pokazati to podobo, moral je iti po nekoga, da mu jo odkrije. Spomnil se je na učiteljico, ki je stanovala v krčmi. Skočil je preko skalovja in tekel v vas.

Ko je odšel, se je noč prižela na podobo. Potem je stopil na to goro Bog, sedel z rokami k nebu in snemal eno zvezdo za drugo in jih vsajal v mokro nebo na podobi. In ko je dokončal, je odšel kakor senca in bobenčki so v kronah topolov ritmično zabobnali v njegovo slavo.

Slikar se dolgo ni vrnil.

Moral je prebresti morje, prelesti Kordiljere in južno Ameriko, preplavati je moral še Atlantski ocean in Saharo, predno je potrkal na gospodičnino izbo.

In ko sta hotela oditi, nista imela svetiljke, da bi sredi noči posvetila na podobo in si jo ogledala. Gospodična je poiskala škatljo od lakastih šolnčkov, poprosila sta krčmarja, da jima je ta trenutek nažgal žarnico. Ko je planila svetloba, ji je učiteljica nastavila škatljo, slikar je brž pokril pokrov, da bi svetlobo ujela in jo izpustila, kadar jo bosta potrebovala. Potem sta zapustila vas.

Ko se je svitalo, sta obstala pred podobo, učiteljica je odprla škatljo. Uzrla sta dno in bledе sledove damskih stopal. V podobi so gorele zvezde, ki jih slikar ni bil naslikal.

Zdanilo se je.

Na vzhodu je žarelo nebo kakor zlata plošča. In v temnem nebu na podobi je svetilo, kakor da bi za platnom nekdo držal gorečo svetilko. Nad pokrajino je prijadral oblaček. Na podobo je legel mrak, kakor da jo je pobarvala modrina. Ko je vzšlo solnce, je bila dve. Življenja se je ločilo od življenja. Polovica je ostala v prostoru, polovica je legla v podobo. Pokrajina na platnu se je izpreminjala, kakor se je izpreminjala zemlja, ki jo je predstavljala. Pastirji so si spletli svetlomodre biče, črni udarci so zaječali v sivo jutro, pognali so ovce in stopali za njimi v planine. Na platnu se tekale črede od roba do roba. Učiteljica je poskočila in nastavila k okvirju svoje dlani, da ujamejo jagnje, ki bo padlo čez obod. —

(Jan Kocourek je mlad češki pisatelj, čigar novele razodevajo čudovito nadarjenega pripovednika. Priložena črtica je prevedena iz zbirke "Čarobne pripovedke.")

Mihajl Zoščenko:

KATORGA

To je res vražja reč, pravo katoržno delo, imeti v sedanjih časih kolo. Sicer je res, veliko zadovoljstvo ti nudi, fizično razvedrilo in slično. Včasi povoziš lahko celo psa ali splašiš piščanca.

Toda ne glede na vse to se kolesu odpovedujem. Zaradi te reči, zaradi tega aparata sem namreč težko obolel.

Pretegnil sem se in zdaj se zdravim v ambulatoriju. Pravijo, da imam kilo. Mogoče sem že invalid. Moje lastno kolo me je uničilo.

Naj začnem od kraja. Danes so taki časi, da kolesa niti dve minuti ne moreš pustiti na samem — ukradejo ti ga. Tako ne gre drugače, kakor da nosiš kolo na rami, kadar se ne voziš z njim.

Zgodilo se je že, da sem prišel s kolesom v trgovino in potisnil vse občinstvo za pult. Ali pa včasih grem k znancem v različna nadstropja po opravkih. Ali k sorodnikom.

Tudi, če sediš pri sorodnikih, moraš neprestano držati za bilanco. Nikdar ne veš, kdaj bo od koga izmed njih plčila muha, da ti bo odvil zadnje kolo ali izpustil zrak iz pneumatike in potem dejal saj je bilo že prej.

Skratka, težko je bilo. Končno že nisem več vedel, kdo se več na kom vozi. Jaz na kolesu, ono na meni.

Ne rečem, nekateri predvojni kolesarji so puščali kolesa na ulici. Zaklepali so jih z najrazličnejšimi ključavnicami, pa ni nič pomagalo, navzlic temu so jim jih odnesli.

Tudi meni ni kazalo drugega kakor da sem se ravnal po ostalih in nosil kolo povsod s seboj.

Seveda, če je človek zdrav ni to nič takega. Z menoj pa ni bilo tako. Zelo nujno sem rabil denar.

"Treba ga bo kje dobiti," sem si mislil.

Kolo mi je prišlo ravno prav. Sedel sem nanj in se odpeljal. Pridem k prvemu prijatelju, ga ni doma. Pridem k drugemu, prijatelj je doma, toda denar ne.

Prvi prijatelj je stanoval vsaj v tretjem nadstropju, dočim je drugi v sedmem. Ko sem se s kolesom privlekel gori in nazaj, mi je visel jezik iz ust.

Potem sem se odpeljal k sorodnici v Sibirsko ulico. Prav za prav k rodni teti. Ta pa stanuje v šestem nadstropju.

Šel sem s svojim aparatom v šesto nadstropje in gledam, na vratih visi listek "Pridem čez pol ure."

"Kje se ta prokleta babnica neki potika?" sem si mislil. To me je silno razburilo in odšel sem spet doli. Lahko bi bil počakal gori, pa sam nisem vedel, kaj delam. Mahoma sem se znašel spodaj in tam čakal teto. Ko je prišla, se je pričela jeziti name, ker nisem hotel spet z njo gori.

"Eno samo desetico imama pri sebi," pravi. "Vse drugo imam v stanovanju."

Oprtam si kolo na ramo in grem za teto. Čutim, kako se vse trga v meni in mi jezik sili ven. Pa sem vendarle prišel do vrha. Dobil sem denar, si malo privezal dušo in napolnil pnevmatiko. Potem sem odšel doli.

Ko pa pridem doli, vidim, vežna vrata so zaprta. Pri njih jih že ob sedmih zapirajo.

Nič nisem dejal, samo z zobmi sem srdito zaškripal, spet naložil kolo in pričel stopati po stopnicah.

Koliko časa sem hodil, ne pomnim več. Šel sem kakor v sanjah.

"Gori bi bil pustil kolo, če se bojiš, da bi ti ga doli ne ukradli," je smeje se dejala teta, ko sem spet stal pred njenimi vrati.

Ko pa je videla mojo bledico, ki se mi je razlila po vsem licu, se je mahoma prenehala smejati. Držal sem se za bilanco in se opotekal. Srečno me je spravila na ulico, toda peljati se nisem več mogel.

Zdaj pa imam posledice. Tolaži me le to, da je motociklistom še mnogo huje, pa vendar vzdržijo. Prava sreča je, da pri nas ne gradijo nebotičnikov. Koliko ljudi bi v tem primeru podleglo naporom!

(Iz ruščine prevedel B. Z.)

NAZNANILO

Delničarje Yukon Hall Association se tem potom pozivlja, da se naj zglasijo v teku 90 dni od datuma te objave v listu. Nadalje delničarji, ki žele biti polnopravni člani morajo poravnati vse zaostale prispevke. Kdor ne poravna tega v določenem roku, se ga potem ne bo upoštevalo in delnica takega člana postane neveljavna. Tak je sklep delničarjev zadnje seje. Za vse druge podrobnosti se lahko obrnete osebno ali pismeno na naslov: Frank Medved, Box 40, Yukon, Pa.—(Adv.)

PETDESETLETNICA TVRDKE, KI JE DOBRO ZNANA NAŠIM ROJAKOM

Dne 12. januarja je minilo petdeset let izza časa, ko je Mr. Missler ustanovil svojo tvrdko v Bremenu. Na tisoče naših ljudi se je izselilo v Združene države pred vojno in po vojni preko Bremena. V to deželo so dospeli na parnikih North German Lloyda, krasnih in velikih parnikih, na katere vedno mislimo z veseljem in hvaležnostjo.

Poudariti je treba, da so tekom dolgih let naši izseljenci Mr. Misslerju in njegovi tvrdki popolnoma zaupali. Nikogar ni silil k sebi, toda s svojim nasvetom in pomočjo je bil slehernemu na razpolago ter je slehernemu skušal olajšati potovanje v novi svet. To dejstvo tolmači tudi trajno hvaležnost vseh onih, ki so potom njegove agencije dospeli na svoj cilj. Nadaljni dokaz tega je, da nekateri še vedno pošiljajo svoj denar potom njegove agencije v staro domovino. Vsota, ki jo pošiljejo vsako leto v Evropo, je precejšnja. Z zadovoljstvom je treba ugotoviti, da naši ameriški bratje še niso pozabili svojih sorodnikov in prijateljev v stari domovini.

Kot se je marsikaj spremenilo izza svetovne vojne, je tudi s priseljevanjem v Združene države drugače kot je bilo prej. Število priseljencev je padlo, toda oni, ki so namenjeni v novi svet, store najbolje, če potujejo preko Bremena. Tvrdka F. Missler nudi svojo pomoč celo sedaj potom North German Lloyda, da ohrani zvezo med izseljenci in njihovim domom. Na svoj običajni način ustvarja ugodne prilike, da zamorejo obiskati naši ameriški bratje svojo domovino in svoje prijatelje.

Petdesetletnica te največje tvrdke v svoji stroki nam nudi priliko, da izrazimo svoje iskreno upanje, da bi njena prekooceanska služba ter njeno posredovanje med tukajšnjimi rojaki in onimi onstran morja trajalo še več desetletij. To se bo zgodilo, posebno s pomočjo najhitrejših parnikov na svetu—BREMENA in EUROPE.

NA PRODAJ JE

50X125 čevljev velika lota na No. Riverside; ugodna cena za gotov denar vse ponudbe se bo upoštevalo. Oglasite se na 2428 So. Grove Ave., Berwyn, Ill.

(Adv.)

POZOR ROJAKI!

5 FUNTOV,

Rauscherjeve vrste finih kranjskih klobas, pošljemo poštnine prosto, po sprejemu naročila in

$1.75

Naročila in denar pošljite na:

Rauscher Bros.,

Box 888,

International Falls, Minn.

(Zadovoljstvo jamčeno)

Pišite nam, ako ste zadovoljni ali ne.

SLOVENSKA NARODNA PODPORNA JEDNOTA

izdaja svoje publikacije in že posebno list Prosveta za koristi, ter potrebno agitacijo svojih društev in članstva in za propagando svojih idej. Nikakor pa ne za propagando drugih podpornih organizacij. Vsaka organizacija ima običajno svoje glasilo. Torej agitatoričnі dopisi in naznanila drugih podpornih organizacij in njih društev naj se ne pošiljajo listu Prosveta.

NAROČNIKI POZOR!

Znamenje (Dec. 31, 1930) pomeni, da vam je naročnina potekla ta dan. Pomovite jo pravočasno, da vam lista ne ustavimo. Ako lista ne prejmete, je mogoče vstavljen, ker ni bil plačan. Ako je vaš list plačan in ga ne prejmete, je mogoče vstavljen vsled napačnega naslova, pišite nam dopisnico in navedite stari in novi naslov.

Naši zastopniki so vsi društveni tajniki in drugi zastopniki, pri katerih lahko plačate naročnino.

Naročnina za celo leto je $6.00 in za pol leta pa $3.00. Člani SNPJ dopłačajo $4.80 za leto, za pol leta $2.40.

Za mesto Chicago in Cicero za leto $7.50, pol leta $3.75, za člane $6.00.

Za Evropo stane za pol leta $4.50, za vse leto pa $9.00.

Tednik stane za Evropo $1.70. Člani dopłačajo samo 50c za poštnino.

Mladinski List stane za celo leto $1.20.

Naročnino lahko tudi sami pošljete na naslov:

Upravništvo "PROSVETA"
2657 S. Lawndale Ave., Chicago

Ali ste že naročili Prosveto ali Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino? To je edini dar trajne vrednosti, ki ga za mal denar lahko pošljete svojcem v domovino.

NAROČITE SI DNEVNIK "PROSVETA"

Cenjeni brat (sestra) S. N. P. Jednote!

Po sklepu 9. redne konvencije se sedaj lahko naroči na list Prosveta kot prišteje odem, dva ali tri člane iz ene družine in iz enega naslova k enemu naročniku. List Prosveta stane za vse enako na člana ali pošljete $6.00 za eno letno naročnino. Kor pa člani že plačajo pri asesmentu $1.20 za tednik, se jim to prišteje k naročnini. Mi prištejemo enega, dva ali tri člane iz ene družine k eni naročnini. Torej sedaj pa vprašam, ali je list prevelik za člane S. N. P. J. List Prosveta je vaša lastnina in gotovo je skoro v vsaki družini, nekdo, ki bi rad štel list vsak dan. Torej sedaj imate priliko, da se tudi Vi naročite na dnevnik Prosveta. Cena lista Prosveta je:

Za Združ. države in Kanado	$6.00	Za Cicero in Chicago je	$7.5
1 tednik in	4.00	1 tednik in	4.5
2 tednika in	3.00	2 tednika in	3.5
3 tednike in	2.40	3 tednike in	2.9

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pismu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

Pojasnilo:—Vsaj kakor hitro kateri teh članov prenehe biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sem svoj list tednik, bo moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveta, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne store, tedaj nosa upravništvo nikak datum za to vsoto naročniku.

Prosveta, SNPJ, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Priložene pošiljam naročnino za Prosveto vsoto $.....

Ime ..... Čl. društva št. .....

Naslov .....

Mesto ..... Država .....

Nov naročnik ..... Star naročnik .....

Ustavite tednik in ga pripišite k moji naročnini od sledečih članov moje družine:

Ime ..... Čl. društva št. .....

Ime ..... Čl. društva št. .....

Tiskarna S.N.P.J.

SPREJEMA VSA

V TISKARSKO OBRT SPADAJOČA DELA

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J. DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne. Cene zmerne, unijsko delo prve vrste.

Pišite po informacije na naslov:

S. N. P. J. PRINTERY

2657-59 So. Lawndale Avenue

CHICAGO, ILL.

TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA USTMENA POJASNILA